

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ

Кафедра фінансів та планування

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ
ПІДПРИЄМНИЦТВА

методичні вказівки до вивчення курсу для студентів напрямку підготовки
6.030508 “Фінанси і кредит”

Затверджено на засіданні
кафедри фінансів та планування,
протокол № 1
від 31 січня 2017 року

Кропивницький – 2017

Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: методичні вказівки до вивчення курсу для студентів напряму підготовки 6.030508 “Фінанси і кредит” / Укладач: Іщенко Н.А. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – 71 с.

Укладач:

Іщенко Ніна Андріївна, кандидат економічних наук, доцент

Рецензент:

Пальчевич Галина Тадеївна, кандидат економічних наук, професор

ЗМІСТ

Вступ.....	2
1. Структура навчальної дисципліни	4
2. Зміст програми навчальної дисципліни	5
3. Тематика і плани семінарських занять	10
4. Самостійна робота студентів.....	37
5. Методичні вимоги до виконання контрольних робіт для студентів заочної форми навчання	56
6. Орієнтовні питання до заліку з дисципліни	65
7. Критерії оцінювання знань студентів з дисципліни	67
8. Список рекомендованої літератури до вивчення дисципліни.....	69

ВСТУП

Метою вивчення навчальної дисципліни є отримання студентами базових знань з практичних питань щодо організації фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- ознайомлення з теоретичними, методологічними та організаційними основами фінансової діяльності суб'єктів підприємництва;
- з'ясування особливостей фінансування підприємств різних форм організації бізнесу;
- оволодіння основними методологічними прийомами фінансування підприємств за рахунок власного та позикового капіталу;
- ознайомлення з базовими питаннями політики самофінансування та виплати дивідендів;
- обґрунтування фінансових аспектів реорганізації підприємств;
- оволодіння основними підходами до оцінювання фінансових інвестицій та вартості підприємства;
- вироблення навичок з організації фінансового контролінгу на підприємстві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- сутність фінансової діяльності суб'єктів підприємництва;
- функції та складові частини власного капіталу підприємства, порядок його формування;
- класифікацію внутрішніх джерел фінансування підприємств;
- зміст, призначення та основні завдання дивідендної політики підприємства;
- порядок фінансування підприємств за рахунок позикового капіталу;
- фінансові аспекти, цілі, завдання та механізм реорганізації підприємств;
- необхідність, завдання та принципи оцінки вартості капіталу;

- сутність та завдання фінансової діяльності підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин;

- сутність, завдання та механізм впровадження фінансового контролінгу на підприємстві;

- особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних форм власності і галузевої спрямованості.

вміти:

- обґрунтовувати фінансові рішення і критерії оцінки їх ефективності;
- визначати потребу у короткострокових та довгострокових кредитах;
- оцінювати кредитоспроможність позичальника;
- аналізувати фінансову звітність підприємства;
- визначати ефективність дивідендної політики підприємства, нараховувати дивіденди по акціях, проценти по облігаціях;
- здійснювати оцінку вартості майна підприємства;
- здійснювати митне оформлення та оподаткування зовнішньоекономічних операцій;
- здійснювати контролінг фінансової діяльності підприємств.

Основними формами навчання є вивчення лекцій, практичні заняття, проходження тестів, індивідуальна робота студентів під керівництвом викладача та засвоєння програмного матеріалу в процесі самостійної роботи. З метою активізації навчального процесу в ході вивчення дисципліни аналізуються ситуації та виконуються завдання на практичних матеріалах.

Формою контролю знань студентів є залік.

1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ’ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА”

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	с	інд	с.р.		л	с	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва	7	1	1	-	5	15,5	0,5	-	-	15
Тема 2. Особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм	7	1	1	-	5	16,5	-	0,5	-	16
Тема 3. Формування власного капіталу підприємства	8	2	2	-	4	16	0,5	0,5	-	15
Тема 4. Внутрішні джерела фінансування підприємства	7	1	1	-	5	17	0,5	0,5	-	16
Тема 5. Дивідендна політика підприємства	7	1	1	-	5	16,5	-	0,5	-	16
Тема 6. Фінансування підприємств за рахунок запозичених ресурсів	7	1	1	-	5	16	0,5	0,5	-	15
Тема 7. Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємства	7	1	1	-	5	17	0,5	0,5	-	16
Тема 8. Фінансове інвестування підприємства	8	2	2	-	4	16,5	0,5	-	-	16
Тема 9. Оцінювання вартості підприємства	8	2	2	-	4	16	0,5	0,5	-	15
Тема 10. Фінансова діяльність підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин	7	1	1	-	5	16,5	0,5	-	-	16
Тема 11. Фінансовий контролінг на підприємстві	8	1	1	-	6	16,5	-	0,5	-	16
ІНДЗ	9	-	-	9	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	14	14	9	53	180	4	4	-	172

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА”

Тема 1. Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.

Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів підприємництва. Фінансова діяльність підприємства в системі функціональних завдань фінансового менеджменту. Організація фінансової діяльності підприємств. Поняття фінансування. Класифікація форм фінансування за джерелами і походження капіталу та за правовим статусом інвесторів. Критерії прийняття рішень у сфері фінансування. Зміст, форми та напрямки правового регулювання фінансової діяльності суб'єктів підприємництва. Сучасні теорії фінансування: класична, неокласична, неконституційна. Теорема іррелевантності. Теорія вибору портфеля інвестицій. Модель оцінки доходності активів (CAPM). Теорія агентських відносин при фінансуванні. Теорія фінансового посередництва.

Тема 2. Особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм.

Зв'язок між фінансуванням підприємства та формою організації бізнесу. Критерії прийняття рішення при виборі правової форми організації бізнесу. Особливості фінансової діяльності приватних підприємств. Особливості фінансової діяльності господарських товариств. Особливості фінансування акціонерних товариств. Особливості фінансової діяльності товариств з обмеженою відповідальністю. Особливості фінансової діяльності товариств з додатковою відповідальністю, повних та командитних товариств. Особливості фінансової діяльності підприємств з іноземними інвестиціями. Фінансова діяльність державних та казенних підприємств. Особливості фінансової діяльності кооперативів.

Тема 3. Формування власного капіталу підприємства.

Власний капітал підприємства, його функції та складові частини. Статутний капітал, його економічний зміст та порядок формування. Додатковий капітал підприємства та джерела його поповнення. резервний

капітал підприємства, його необхідність, види та джерела формування. Вартість залучення власного капіталу із зовнішніх джерел. Корпоративні права, номінальна та ринкова вартість корпоративних прав. Збільшення статутного капіталу підприємства: цілі та джерела. Збільшення статутного капіталу за рахунок коштів інвесторів. Методи збільшення статутного капіталу акціонерного товариства. Зменшення статутного капіталу підприємства: основні цілі, методи та порядок проведення. Порядок викупу та анулювання корпоративних прав підприємства.

Тема 4. Внутрішні джерела фінансування підприємства.

Внутрішні джерела фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства. Порівняльна характеристика внутрішніх та зовнішніх джерел формування власного капіталу підприємства. Самофінансування та його роль у формуванні фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва. Форми самофінансування. Поняття тезаврації прибутку підприємства. Нерозподілений прибуток і його економічний зміст. Амортизаційні відрахування як внутрішні джерела фінансування підприємств. Cash-Flow (чистий грошовий потік) як індикатор фінансування підприємства. Методи розрахунку та планування Cash-Flow. Показники Cash-Flow. Звіт про рух грошових коштів.

Тема 5. Дивідендна політика підприємства.

Зміст, значення та основні завдання дивідендної політики. Оптимізація дивідендної політики. Фактори дивідендної політики. Типи дивідендної політики підприємства. Теорії в галузі дивідендної політики. Дивідендна політика і структура капіталу. Взаємозв'язок дивідендної політики та самофінансування підприємства. Порядок нарахування дивідендів. Джерела та форми виплати дивідендів. Методи нарахування дивідендів. Виплати дивідендів корпоративними правами. Подрібнення акцій та викуп акціонерним товариством акцій власної емісії як інструменти дивідендної політики. Ефективність дивідендної політики.

Тема 6. Фінансування підприємств за рахунок запозичених ресурсів.

Позиковий капітал підприємства, його ознаки та складові. Визначення

потреби в позикових коштах. Практична діяльність підприємства щодо отримання банківської позики. Визначення кредитоспроможності підприємства та оцінка кредитного забезпечення. Показники оцінки кредитоспроможності підприємства. Порівняльна характеристика різних видів кредитного забезпечення. Умови та механізм випуску, розміщення та обслуговування облігацій. Недоліки та переваги залучення коштів за рахунок емісії облігацій та одержання банківських позик. Спеціальні форми кредитування. Комерційний кредит. Особливості проведення операцій факторингу.

Тема 7. Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємства.

Реорганізація як специфічний напрямок фінансової діяльності підприємств. Цілі та завдання реорганізації підприємств. Види реорганізації підприємств. Загальні передумови реорганізації суб'єктів підприємництва. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємства: злиття, поглинання, приєднання. Вертикальне та горизонтальне укрупнення підприємств. Реорганізація, спрямована на розукрупнення підприємств: поділ, виділення. Перетворення як особлива форма реорганізації. Роль перетворення в оптимізації фінансування підприємства. Передавальний та роздільний баланси.

Тема 8. Фінансове інвестування підприємства.

Сутність та види фінансових інвестицій підприємства. Цілі та об'єкти фінансового інвестування. Довгострокові фінансові інвестиції. Поточні фінансові інвестиції. Фінансові інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства. Вкладення в боргові фінансові інструменти. Оцінювання доцільності фінансових інвестицій. Оцінка доцільності вкладень в інвестиції з фіксованою ставкою дохідності. Моделі та методи оцінки вартості фінансових інструментів. Динамічні та статичні методи оцінювання. Метод дисконтування. Метод внутрішньої ефективної ставки відсотка. Оцінювання доцільності вкладень у корпоративні права. Зміст фундаментального аналізу акцій. Показники, які використовуються в процесі фундаментального аналізу. Технічний аналіз акцій. Методи оцінювання фінансових інвестицій для відображення їх у фінансовій звітності. Справедлива вартість фінансових

інвестицій. Застосування методу ефективної ставки відсотка при оцінюванні фінансових інвестицій. Оцінювання фінансових інвестицій в асоційовані й дочірні підприємства за методом участі в капіталі.

Тема 9. Оцінювання вартості підприємства.

Економічна сутність оцінки вартості підприємства. Необхідність, завдання та принципи оцінки вартості підприємства. Вартість підприємства і середньозважена вартість капіталу. Методичні підходи до оцінки вартості підприємства. Методи, засновані на оцінці потенційних грошових потоків та доходів підприємства: метод дисконтування чистих грошових потоків; метод капіталізації доходу. Ставка дисконту та ставка капіталізації. Майновий (витратний) підхід. Ринковий підхід в оцінці вартості підприємства. Практична робота з оцінки вартості підприємства.

Тема 10. Фінансова діяльність підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин.

Зовнішня діяльність як складова міжнародних економічних відносин. Об'єктивні передумови розвитку зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Види зовнішньоекономічних операцій. Фактори формування та розвитку ЗЕД. Особливості механізму зовнішньоекономічної діяльності. Місце міжнародної торгівлі в ЗЕД. Компетенції фінансових служб у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Фінансовий механізм ціноутворення в практиці світової торгівлі. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Зустрічні угоди. Паралельні угоди. Компенсаційні операції. Бартерні угоди. Регулювання розподілу виручки від зовнішньоекономічної діяльності в іноземній валюті. Порядок здійснення експортно-імпортних операцій. Зовнішньоторговельне посередництво. Ризики та гарантії у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Страхування ризиків у зовнішньоекономічній діяльності. Інструменти забезпечення платежів. Банківські гарантії як інструмент забезпечення угоди. Форфейтинг. Укладання зовнішньоторговельних контрактів. Законодавче регулювання зовнішньоекономічних відносин.

Тема 11. Фінансовий контролінг на підприємстві.

Контролінг як система, орієнтована на перспективний розвиток підприємства. Сутність та необхідність фінансового контролінгу. Основні завдання та функції фінансового контролінгу. Контролінг в системі фінансових служб на підприємстві. Організація фінансового контролінгу. Взаємозв'язок контролінгу та управлінського обліку. Стратегічне планування як одна з найважливіших функцій фінансового контролінгу. Формування стратегії розвитку, визначення стратегічних факторів успіху та горизонтів планування. Інформаційне забезпечення та координація в системі функцій контролінгу. Контроль, внутрішній аудит та консалтинг та їх роль в управлінні фінансами підприємства. Внутрішній контроль як невід'ємна складова та передумова планування. Аналіз відхилень фактичних показників від планових. Необхідність та основні завдання внутрішнього аудиту на підприємстві. Інструменти та методи контролінгу. Вартісний аналіз, портфельний аналіз, бенчмаркінг, ABC-аналіз, аналіз сильних та слабких місць, аналіз точки беззбитковості.

3. ТЕМАТИКА І ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Тема 1: Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва

1. Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.
2. Організація фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.
3. Форми фінансування діяльності суб'єктів підприємництва.
4. Критерії прийняття фінансових рішень.
5. Теоретичне забезпечення фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.

Питання для контролю знань:

1. Назвіть основні завдання фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.
2. Охарактеризуйте основні форми фінансування підприємств.
3. Назвіть критерії прийняття фінансових рішень.
4. Зробіть порівняльну характеристику фінансування підприємства за рахунок власного і позичкового капіталу.
5. Назвіть основні теоретичні підходи до визначення критеріїв прийняття фінансових рішень.
6. Назвіть елементи теорії управління фінансами підприємств.
7. Перерахуйте основні види теорій фінансування підприємств.

Література: 14; 15; 17; 19; 22.

Семінарське заняття № 2

Тема 2: Особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм

1. Критерії прийняття рішення про вибір правової форми організації бізнесу.
2. Особливості фінансової діяльності приватних підприємств.
3. Фінансова діяльність акціонерних товариств.
4. Особливості фінансової діяльності товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.
5. Фінансова діяльність повних і командитних товариств.
6. Фінансова діяльність державних підприємств.
7. Фінансова діяльність кооперативів і кредитних спілок та їх об'єднань.

Питання для контролю знань:

1. Перелічіть і охарактеризуйте критерії прийняття рішення щодо вибору форми організації бізнесу.
2. Як здійснюється фінансування приватного підприємства?
3. Назвіть переваги і недоліки в організації фінансування ТОВ.

4. За рахунок чого може здійснюватися фінансування АТ?
5. Дайте визначення повного товариства.
6. Охарактеризуйте фінансову діяльність кооперативів.
7. Яку відповідальність несе за своїми зобов'язаннями казенне підприємство?
8. Назвіть органи управління казенним підприємством.

Література: 1; 5; 7; 14; 17.

Семінарське заняття № 3

Тема 3: Формування власного капіталу підприємства

1. Власний капітал підприємства, його функції та складові.
2. Формування статутного капіталу суб'єктів підприємництва.
3. Основні цілі та передумови збільшення статутного капіталу.
4. Методи та джерела збільшення статутного капіталу.
5. Зменшення статутного капіталу підприємства.
6. Резервний капітал та джерела його формування.

Питання для контролю знань:

1. Що таке “власний капітал” ?
2. Які функції виконує власний капітал?
3. Назвіть види резервного капіталу підприємства.
4. Що таке корпоративні права?
5. Перерахуйте основні цілі збільшення статутного капіталу.
6. Охарактеризуйте методи збільшення статутного капіталу.
7. Назвіть способи зменшення статутного капіталу АТ.
8. Назвіть напрями використання резервного капіталу.

Література: 12; 14; 17; 25; 41.

Практичне завдання № 1

Визначити балансовий курс корпоративних прав, виходячи з таких даних підприємства:

- Статутний капітал – 600 тис. грн.
- Додатковий капітал – 150 тис. грн.
- Нерозподілений прибуток – 5 тис. грн.
- Вилучений капітал – (50) тис. грн.
- Зобов'язання – 500 тис. грн.

Розв'язання: Визначаємо балансовий курс корпоративних прав за формулою:

$$БК = \frac{ВК}{СК} \times 100\%$$

$BK = 600000 + 150000 + 5000 - 50000 / 600000 \times 100\% = 117,5\%$.

Отже, балансовий курс корпоративних прав складатиме 117,5%.

Практичне завдання № 2

На початок звітного періоду власний капітал публічного акціонерного товариства “Зоря” характеризується такими даними.

I. Власний капітал	На початок періоду, грн	На кінець періоду, грн
Статутний капітал	600 000	
Додатковий капітал	87180	
Резервний капітал	103 620	
Нерозподілений прибуток	38 440	
Неоплачений капітал	(25 650)	(-)
Вилучений капітал	(52 590)	(-)
Усього за розділом I пасиву	751 000	

Визначте на основі наступних даних, яким чином зміниться власний капітал підприємства.

1. Прибуток до оподаткування становив 258,75 тис. грн.
2. Чистий прибуток розподіляється за такими напрямками: поповнення резервного капіталу - 10 %; на виплату грошових дивідендів - 37,5%; на виплату матеріального заохочення працівникам - 12,75%; решта - нерозподілений прибуток.
3. Отримано за лізингом обладнання вартістю 230,43 тис. грн.
4. Акціонери перерахували 42,75 тис. грн. за передплаченими раніше простими акціями (заборгованість у частині номінальної вартості акцій становила 25,65 тис. грн).
5. Проведено переоцінку балансової вартості нематеріальних активів на суму 42,35 тис. грн (дооцінка).
6. Акціонерне товариство анулювало усі викуплені раніше акції, загальна номінальна вартість яких становила 52,59 тис. грн.
7. Акціонерним товариством емітовано та розміщено на фондовій біржі купонні облігації у кількості 17 350 штук номінальною вартістю 250 грн строком обігу 2,5 роки із річним купоном у розмірі 27,5 %.

Практичне завдання № 3

Статутний капітал акціонерного товариства становить 4 млн. грн. (номінальна вартість однієї акції 50 грн); сума збільшення капіталу дорівнює 1млн. грн.; біржовий курс старих акцій - 100 грн.; курс емісії нових акцій - 60 грн. Який буде середній курс акцій після емісії ?

Практичне завдання № 4

Використовуючи дані, наведені в балансі, розрахувати балансовий і капіталізований курси акцій підприємства, якщо середньорічна сума прибутку становить 50 тис. грн, а ставка капіталізації — 10 %. Зробити висновки.

тис. грн.

Актив		Пасив	
1. Необоротні активи	500	1. Статутний капітал	200
2. Оборотні активи	200	2. Додатковий капітал	170
		3. Нерозподілений прибуток	60
		4. Вилучений капітал	(30)
		5. Зобов'язання	300
Баланс	700	Баланс	700

Основні формули, необхідні для вирішення практичних завдань:

- Балансовий курсу акцій:

$$\text{Балансовий курс (БК)} = \frac{\text{ВК}}{\text{СК}} \times 100 \%$$

де: **ВК** - власний капітал;
СК- статутний капітал.

- Скоригований балансовий курс:

$$\text{Скоригований балансовий курс} = \frac{\text{Власний капітал} + \text{приховані резерви}}{\text{Статутний капітал}} \times 100\%$$

- Курс за капіталізованою вартістю:

$$\text{Курс за капіталізованою вартістю (ККВ)} = \frac{\text{КВ}}{\text{СК}} \times 100 \%$$

де: **КВ** – капіталізована вартість.

- Капіталізована вартість:

$$\text{КВ} = \frac{\text{ЧП}}{r},$$

де: **r** = $p / 100 \%$;
p - ставка капіталізації;
ЧП - чистий прибуток підприємства.

Семінарське заняття № 4

Тема 4: Внутрішні джерела фінансування підприємства

1. Класифікація внутрішніх джерел фінансування підприємства.
2. Самофінансування та його роль у формуванні фінансових ресурсів підприємства.
3. Принципи самофінансування підприємств.
4. Забезпечення майбутніх витрат і платежів як внутрішнє джерело фінансування.
5. Чистий грошовий потік (Cash-flow) як індикатор фінансування підприємств за рахунок внутрішніх джерел.

Питання для контролю знань:

1. Назвіть внутрішні джерела фінансування підприємства.
  2. Дайте характеристику прихованому самофінансуванню.
  3. Що таке тезаврація прибутку?
  4. Дайте визначення поняттю Cash-flow.
  5. В чому полягає класичний спосіб розрахунку операційного Cash-flow?
  6. Назвіть і охарактеризуйте основні методи розрахунку Cash-flow
  7. Перерахуйте принципи самофінансування підприємств.
- Література: 14; 17; 19; 22; 41.

Практичне завдання № 1

Визначити рівень самофінансування підприємства, коли відомі такі дані: тезаврований прибуток - 800 тис. грн., валовий прибуток - 1700 тис. грн., податки, які необхідно сплатити - 425 тис. грн.

Розв'язання: Для визначення рівня самофінансування розраховують коефіцієнт самофінансування:

$$K_{cf} = \frac{\text{Тезаврований прибуток}}{\text{Чистий прибуток}}$$

$$K_{cf} = 800000 / (1700000 - 425000) = 0,63.$$

Отже, рівень самофінансування підприємства складатиме 0,63.

Практичне завдання № 2

Визначити обсяги вхідних грошових потоків підприємства в рамках операційної, фінансової та інвестиційної діяльності (окремо), якщо відомо такі дані:

Розміщено акції на 200 тис. грн., в т. ч. емісійний дохід – 50 тис. грн.

Отримано дивіденди від вкладень в асоційовані підприємства на 20 тис. грн.

Сплачено відсотки по короткостроковому банківському кредиту – 5 тис. грн.

Викуплено акції власної емісії – 10 тис. грн.

Анульовано акції на 10 тис. грн.

Сплачено податок на прибуток – 20 тис. грн.

Практичне завдання № 3

Визначити Cash-flow від: 1) операційної діяльності підприємства за звітний період непрямим методом; 2) фінансової діяльності за звітний період; 3) інвестиційної діяльності за звітний період за таких даних:

1. Чистий прибуток від операційної діяльності - 100 тис. грн.
2. Надходження від емісії акцій - 250 тис. грн, у тому числі на збільшення статутного капіталу було спрямовано 200 тис. грн.
3. Грошові надходження від продажу акцій інших підприємств 10 тис. грн.
4. Надходження від емісії облігацій - 50 тис. грн.
5. Підприємство нарахувало дивідендів на суму 40 тис. грн.
6. Собівартість реалізованої продукції - 800 тис. грн, у тому числі амортизація нематеріальних активів - 20 тис. грн.
7. Сума збільшення операційних оборотних активів 15 тис. грн.
8. Кошти, спрямовані на придбання основних засобів 70 тис. грн.

Практичне завдання № 4

Визначити Cash-flow від операційної діяльності підприємства за звітний період прямим методом за таких даних:

1. Чиста виручка від реалізації продукції - 1000 тис. грн.
2. Надходження від емісії акцій - 250 тис. грн., у тому числі на збільшення статутного капіталу було спрямовано 200 тис. грн.
3. Підприємство нарахувало дивідендів на суму 40 тис. грн.
4. Витрати на виробництво реалізованої продукції, пов'язані з виплатою грошових коштів - 700 тис. грн.
5. Сплачено процентів за користування позиками - 15 тис. грн.
6. Сплачено податок на прибуток від операційної діяльності - 90 тис. грн.
7. Амортизаційні відрахування - 10 тис. грн.

Основні формули, необхідні для вирішення практичних завдань:

- Для визначення рівня самофінансування розраховують коефіцієнт самофінансування:

$$K_{cf} = \frac{\text{Тезаврований прибуток}}{\text{Чистий прибуток}}$$

- Розмір чистого грошового потоку (сальдо грошового потоку) по підприємству в цілому, окремих структурних його підрозділах, різних видах господарської діяльності або окремих господарських операціях визначається по наступній формулі:

$$\text{ЧГП} = \text{ПГП} - \text{НГП}$$

де: **ЧГП** – сума чистого грошового потоку за певний період;

ПГП – сума позитивного грошового потоку (надходжень грошових засобів) за певний період;

НГП – сума негативного грошового потоку (витрачань грошових засобів) за певний період.

- Загальний розмір надходжень грошових засобів:

$$\text{ПГК} = \text{НГК}_\text{н} + \text{НГК}_\text{і} + \text{НГК}_\text{ф}$$

де: **ПГК** – сума надходжень грошових засобів за певний період;

НГК_н – надходження грошових коштів від операційної діяльності;

НГК_і – надходження грошових коштів від інвестиційної діяльності;

НГК_ф – надходження грошових коштів від фінансової діяльності.

- Загальний розмір витрачань грошових засобів:

$$\text{НГК} = \text{ВГК}_\text{н} + \text{ВГК}_\text{і} + \text{ВГК}_\text{ф}$$

де: **НГК** – сума витрачань грошових засобів за певний період;

ВГК_н – витрачання грошових коштів в процесі операційної діяльності;

ВГК_і – витрачання грошових коштів в процесі інвестиційної діяльності;

ВГК_ф – витрачання грошових коштів в процесі фінансової діяльності.

- Розрахунок планової суми чистого грошового потоку від операційної діяльності:

$$\text{ЧГП}_\text{п} = \text{ЧП}_\text{п} + \text{АВ}_\text{п}$$

або

$$\text{ЧГП}_\text{п} = \text{НГК}_\text{п} - \text{ВГК}_\text{п}$$

де: **ЧГП_п** – планова сума чистого грошового потоку підприємства за певний період;

ЧП_п – планова сума чистого операційного прибутку підприємства;

АВ_п – планова сума амортизаційних відрахувань від основних засобів і нематеріальних активів;

НГК_п – планова сума надходження грошових засобів від реалізації продукції;

ВГК_п – планова сума витрачання грошових засобів в процесі операційної діяльності.

Семінарське заняття № 5

Тема 5: Дивідендна політика підприємства

1. Поняття дивідендної політики, її фактори та складові.
2. Теорії дивідендної політики.
3. Методи нарахування дивідендів.
4. Форми виплати дивідендів.
5. Процедура та порядок виплати дивідендів.
6. Оцінювання ефективності дивідендної політики підприємства.

Питання для контролю знань:

1. Що належить до основних факторів дивідендної політики?
2. Охарактеризуйте порядок нарахування дивідендів.
3. У яких формах можуть виплачуватися дивіденди?
4. Що є інструментами дивідендної політики?
5. Перерахуйте і дайте характеристику методам нарахування дивідендів.
6. Які показники висвітлюють ефективність дивідендної політики?
7. Назвіть переваги й недоліки методів нарахування дивідендів.

Література: 5; 14; 17; 19; 32.

Практичне завдання № 1

Визначте цінність акції, використовуючи наступні дані: ринкова ціна акції – 300 грн.; прибуток, доступний власникам звичайних акцій – 350 тис.грн.; кількість звичайних акцій - 2 000 шт.

Розв'язання: Цінність акції визначається за формулою:

$$Ц = \frac{Ц_p}{Д_a}$$

$$Ц_a = 300 \times 2\,000 \div 350\,000 = 1,71 \text{ грн.}$$

Отже, цінність акції підприємства складатиме 1,71 грн.

Практичне завдання № 2

Публічне акціонерне товариство оголосило про виплату дивідендів: акціонерам запропоновано 20-процентний дивіденд у вигляді акцій підприємства. У даний час в обігу перебуває 2 000 000 акцій. Номінальна вартість однієї акції дорівнює 20 грн. Акції, отримані у вигляді дивідендів, продаються за ціною 25 грн. за одну акцію. Складіть рахунки корпорації за акціонерним капіталом після виплати дивідендів.

Акціонерний капітал корпорації до виплати дивідендів:

Звичайні акції (2 000 000 номіналом 20 грн.)	40 000 000 грн.;
Додатковий капітал (надлишок над сумою номіналу)	10 000 000 грн.;
Нерозподілений прибуток	30 000 000 грн. ;
Разом	80 000 000 грн.

Практичне завдання № 3

Оберіть метод дивідендної політики, який дозволить підприємству протягом 5 років профінансувати підприємству потребу в інвестиційному капіталі в сумі не менше 200 тис. грн.

	Роки				
	1	2	3	4	5
Акціонерний капітал (тис.грн.)	200	200	200	200	200
Чистий прибуток (тис.грн.)	60	55	50	40	90

1. метод стабільного розміру дивідендів (на рівні 8%);
2. метод стабільних дивідендів (10%);
3. метод постійного коефіцієнта виплат дивідендів (на рівні 30% від чистого прибутку);
4. метод постійної та перемінної частин дивідендів (регулярна виплата дивідендів на рівні 5% і додаткова виплата 4 тис. грн. у п'ятому році).

Практичне завдання № 4

Маса дивідендів - 125 тис. грн. Визначте суму нарахованих та виплачених дивідендів власнику пакета простих акцій у 10% статутного капіталу. У підприємства відсутні привілейовані акції.

Показники	На початок періоду, грн.
Статутний капітал (номінал 10 грн.)	800000
Додатковий капітал	55000
Резервний капітал	155000
Нерозподілений прибуток	80000
Неоплачений капітал	(40000)
Вилучений капітал	(80000)
Усього за розділом I пасиву	970000

Основні формули, необхідні для вирішення практичних завдань:

- Одним із основних аналітичних показників, що характеризує дивідендну політику, виступає коефіцієнт дивідендних виплат:

$$K_d = \frac{D}{\Pi_a}$$

де: K_d – коефіцієнт дивідендних виплат;

D – дивідендні виплати по звичайним акціям;

Π_a – прибуток, який доступний власникам звичайних акцій.

Якщо $K_d = \text{const}$ – то говорять про політику постійного проценту розподілу прибутку;

$D = \text{const}$ – то говорять про політику фіксованих дивідендних виплат;

$D_{\text{const}} + \Pi_i$ – методика виплати гарантованого мінімуму (D_{const}) і екстра-дивідендів (Π_i – премія нарахована в i -му періоді до регулярних дивідендів, яка має разовий характер).

- Цінність акції визначається за формулою:

$$C = \frac{C_p}{D_a}$$

де: C_p – ринкова ціна акції;

D_a – розмір прибутку підприємства, що припадає на одну звичайну акцію (доход на акцію).

- Дивідендне покриття:

$$D_n = \frac{D_a}{D}$$

де: D_n – розмір дивідендного покриття.

Семінарське заняття № 6

Тема 6: Фінансування підприємств за рахунок запозичених ресурсів

1. Форми зовнішнього фінансування суб'єктів підприємництва.
2. Банківське кредитування суб'єктів підприємництва.
3. Залучення фінансових ресурсів підприємства шляхом випуску облігацій.
4. Комерційні кредити підприємств.
5. Особливості проведення операцій факторингу.

Питання для контролю знань:

1. Охарактеризуйте форми зовнішнього фінансування суб'єктів підприємництва.
2. Що таке кредитоспроможність підприємства?
3. Що може бути предметом іпотеки?

4. Які існують кількісні критерії кредитоспроможності?
5. Як здійснюється розміщення облігацій на ринку?
6. Розкрийте сутність і характерні особливості комерційного кредиту.
7. Охарактеризуйте особливості проведення операцій факторингу.

Література: 12; 14; 19; 20; 41.

Практичне завдання №1

Є наступні дані квартальних балансів підприємства за звітний рік про строкову і прострочену заборгованість за банківськими кредитами (тис. грн.): на 1.01. – 1 011; 1.04. – 1 344; 1.07. – 1 559; 1.10. – 1 332. На кінець року заборгованість становила – 2302 тис. грн. Річний оборот з повернення короткострокових кредитів склав – 7252 тис. грн. Визначити швидкість обороту короткострокових банківських кредитів.

Розв'язання:

- 1) Визначаємо середній залишок заборгованості за банківськими позиками за формулою середньої хронологічної:

$$\left(\frac{1011}{2} + 1344 + 1559 + 1332 + \frac{2302}{2} \right) \div 4 = 1473 \text{ тис. грн.}$$

- 2) Визначаємо швидкість обороту короткострокових банківських кредитів:

$$O_{\text{кр}} = \frac{1473 \times 360}{7252} = 73,1$$

Практичне завдання №2

Векселетримач пред'явив для обліку вексель на суму 50 тис. грн. зі строком погашення 28.09. поточного року. Вексель пред'явлено 13.09. поточного року. Банк погодився врахувати вексель з дисконтом в 75 % річних. Яку суму отримає векселетримач?

Практичне завдання № 3

Емісія облігацій підприємств характеризується такими параметрами: курс емісії облігацій — 90 %; курс погашення облігацій — 120 %; номінальна процентна ставка — 15 %; період обігу облігацій — 10 років. Розрахувати ефективну ставку процента, якщо: а) погашення облігацій здійснюватиметься в кінці періоду їх обігу; б) погашення облігацій здійснюватиметься щорічно рівними частинами.

Практичне завдання № 4

Визначте, виходячи з наведених даних, необхідну величину банківського кредиту, який має отримати ПАТ „Альфа” для повного покриття потреби в

капіталі на фінансування оборотних коштів станом на 15 жовтня. Абсолютна величина потреби підприємства у капіталі складає 648,5 тис. грн. Підприємство проводить рефінансування боргових вимог, використовуючи послуги комерційного банку по форфейтингу. Абсолютна величина боргової вимоги підприємства до іноземного партнера BGM Ltd. складає 23750 USD із строком оплати 10 листопада поточного року. Премія комерційного банку за форфейтингові послуги складає 2,8%, облікова ставка — 35% річних. Курс долара станом на 15 жовтня складає 25,570 грн. Всі господарські операції проводяться у повному обсязі і виключно у грошовій формі

Основні формули, необхідні для вирішення практичних завдань:

- Швидкість обороту короткострокових банківських кредитів:

$$O_{кр} = \frac{КР \times Д}{П_{кр}}$$

де: $O_{кр}$ – оборотність короткострокового кредиту, в днях;

$КР$ – середній залишок заборгованості за банківськими позичками (включаючи прострочені) у звітному періоді, тис. грн.;

$Д$ – тривалість звітного періоду, днів;

$П_{кр}$ – повернення короткострокової заборгованості за позиками у звітному періоді, тис.грн.

- Сума дисконту (C):

$$C = \frac{K \times T \times П}{365 \times 100},$$

де: K - номінальна сума векселя;

T - строк (у днях) від дня обліку до дня платежу;

$П$ - ставка, за якою обліковується вексель.

- Сума відсотків за кредит (I):

$$I = K \times L \times T,$$

де: K – сума кредиту;

L – річна відсоткова ставка;

T – період надання кредиту.

- Інвестор, розраховуючи ефективну ставку відсотка, не бере до уваги здійснені емітентом одноразові накладні витрати. Якщо погашення облігації

проводиться в кінці періоду, то інвесторам доцільно використати такий алгоритм розрахунку ефективної ставки відсотка (R_e):

$$R_e = \frac{i + d/n}{K_e} \times 100 \%$$

де: d — дисконт, виражений у процентах ($K_n - K_e$);

i — фіксована процентна ставка;

K_e — курс емісії, у процентах;

K_n — курс погашення облігацій, у процентах.

• У разі, якщо погашення облігацій здійснюється щорічно рівними сумами, то в алгоритмі розрахунку ефективної ставки процента замість n доцільно підставити середню величину строку обігу облігацій (t):

$$t = \frac{n+1}{2}$$

Семінарське заняття № 7

Тема 7: Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємства

1. Реорганізація як специфічний напрям фінансової діяльності підприємства.
2. Сутність та основні завдання реорганізації, спрямованої на укрупнення підприємства.
3. Злиття та приєднання підприємств.
4. Поглинання як форма “примусової” реорганізації.
5. Реорганізація підприємства, спрямована на його розукрупнення.
6. Перетворення як особлива форма реорганізації підприємства.

Питання для контролю знань:

1. Розкрийте сутність реорганізації.
  2. Назвіть основні причини реорганізації.
  3. Назвіть відмінності горизонтального, вертикального та діагонального укрупнення.
  4. В яких випадках здійснюється розукрупнення підприємства?
  5. Що таке роздільний баланс?
  6. Назвати найпоширеніші приклади перетворення підприємств.
  7. Що має містити угода про реорганізацію шляхом поділу?
- Література: 12; 14; 15; 17; 29.*

Практичне завдання №1

Товариство з обмеженою відповідальністю «Альфа» займається переробкою сільськогосподарської продукції, яку потім реалізує у власному

магазині. Учасниками ТОВ є фізичні особи: А володіє часткою в 30 %; Б володіє часткою в 25 %; В володіє часткою в 20 %; Г володіє часткою в 15 %; Д володіє часткою в 10 %.

При заснуванні підприємства внески учасників А, Г і Д в основному були спрямовані на організацію виробничого цеху, учасники Б і В спрямували свої зусилля на організацію магазину.

У результаті суперечок з питань використання прибутку та подальшого розвитку бізнесу збори учасників ТОВ прийняли рішення про реорганізацію юридичної особи шляхом її поділу на два товариства з обмеженою відповідальністю: «Цех» та «Магазин». Засновниками ТОВ «Цех» вирішили стати учасники А, Г і Д (загальна частка 55 %); ТОВ «Магазин» — учасники Б та В (загальна частка 45 %). Першому передається виробничий цех з усією інфраструктурою, другому — магазин.

Баланс ТОВ «Альфа» перед реорганізацією має такий вигляд, тис. грн:

Актив		Пасив	
1. Необоротні активи	10 000	1. Статутний капітал	5000
2. Оборотні активи	5000	2. Додатковий капітал	2000
		3. Резервний капітал	1000
		4. Нерозподілений прибуток	1000
		5. Зобов'язання	6000
Баланс	15 000	Баланс	15 000

Скласти розподільний баланс підприємства.

Розв'язання:

Складемо роздільний баланс підприємства, якщо його оціночна ринкова вартість становить 10 000 тис. грн, в т. ч. вартість цеху — 6000 тис. грн, вартість магазину — 4000 тис. грн. Виходячи з часток власності обох груп учасників, поділ підприємства слід здійснювати у співвідношенні 55 % (на користь ТОВ «Цех») і 45 % (на користь ТОВ «Магазин»). Оскільки ринкова вартість реорганізованого підприємства в частині виробничого цеху дорівнює 60 % усієї вартості підприємства, на користь засновників ТОВ «Магазин» було вирішено здійснити компенсаційні виплати в розмірі 5% вартості підприємства, що становить 500 тис. грн. Джерелом виплати є нерозподілений прибуток. Враховуючи співвідношення розподілу, а також те, що залишки резервного капіталу, додаткового капіталу та нерозподіленого прибутку для новостворених підприємств слід розглядати як ажіо і відносити на додатковий капітал, розподільний баланс ТОВ «Альфа» можна побудувати таким чином, тис. грн:

	ТОВ «Альфа»	ТОВ «Цех»	ТОВ «Магазин»
АКТИВ			
1. Необоротні активи	10 000	5500	4500
2. Оборотні активи	5000	2475	2025
Баланс	15 000	7975	6525
ПАСИВ			
1. Статутний капітал	5000	2750	2250
2. Додатковий капітал	2000	1925	1575
3. Резервний капітал	1000	—	—
4. Нерозподілений прибуток	1000	—	—
5. Зобов'язання	6000	3300	2700
Баланс	15 000	7975	6525

Виходячи з вищезгаданих пропорцій, частки учасників А, Г і Д у статутному капіталі ТОВ «Цех» становитимуть відповідно 54,5, 27,3 та 18,2 %; частки учасників Б та В у статутному капіталі ТОВ «Магазин» — відповідно 55,5 та 45,5 %.

Практичне завдання № 2

Прийнято рішення про реорганізацію АТ «Кубок», приєднавши його до АТ «Колос». Відношення, згідно з яким обмінюються корпоративні права у разі приєднання, становить 2:5. Як доплату до корпоративних прав АТ «Колос» виплачує на користь акціонерів АТ «Кубок» компенсацію в розмірі 2,5 грн. за кожну акцію номінальною вартістю 40 грн. Обчислити, на скільки збільшиться статутний капітал, і скласти баланс АТ «Колос» після приєднання до нього АТ «Кубок», якщо баланси обох підприємств до реорганізації мали такий вигляд.

Баланс АТ «Кубок», тис. грн. до реорганізації

Актив		Пасив	
Необоротні активи	600	Статутний капітал	520
Запаси	150	Додатковий капітал	60
Дебіторська заборгованість	200	Резервний капітал	40
Грошові кошти	20	Зобов'язання	350
Баланс	970	Баланс	970

Баланс АТ «Колос», тис. грн. до реорганізації

Актив		Пасив	
Необоротні активи	1500	Статутний капітал	1300
Запаси	300	Додатковий капітал	300
Дебіторська заборгованість	250	Резервний капітал	250
Грошові кошти	150	Зобов'язання	350
Баланс	2200	Баланс	2200

Практичне завдання № 3

Прийнято рішення про реорганізацію АТ «Х» шляхом приєднання його до акціонерного товариства «У». Співвідношення, з яким робиться обмін корпоративних прав при приєднанні, становить 4 : 2, тобто 4 акції АТ «Х» обмінюються на 2 акції АТ «У». Кількість акцій АТ «Х», які перебувають в обігу, дорівнює 20 тис. шт. (номінал акцій 60 грн); АТ «У» — 18 тис. шт. (номінал 50 грн). Розрахувати суму збільшення статутного капіталу АТ «У» для того, щоб наділити корпоративними правами акціонерів АТ «Х» згідно із заданими пропорціями.

Практичне завдання № 4

Прийнято рішення про злиття двох публічних акціонерних товариств “Альфа” та “Бета” (далі — ПАТ „Альфа” та ПАТ „Бета”) із заснуванням нового публічного акціонерного товариства “Альфа–Бета” (далі — ПАТ „Альфа–Бета”). Номінальна вартість акцій ПАТ „Альфа” складає 25 гривень, ПАТ „Бета” 50 гривень. Ринкова капіталізація ПАТ “Альфа” становить 2190042 грн. при ринковому курсу акції в 63,15 грн. Ринковий курс акцій ПАТ “Бета” складає 79,45 грн., в обігу перебуває 22500 простих акцій. Новостворене ПАТ „Альфа–Бета” випускає акції номінальною вартістю 10 грн. для формування статутного капіталу, загальною величиною 2 000 тис. грн. Вартість чистих активів ПАТ „Альфа” та ПАТ „Бета” складає, відповідно, 1675,2 тис. грн. та 1032,5 тис. грн.

Визначте пропорції обміну корпоративних прав ПАТ „Альфа” та ПАТ „Бета” на корпоративні права новостворюваного підприємства, якщо у якості бази визначення пропорцій обміну є ринкова капіталізація підприємств, що реорганізуються.

Семінарське заняття № 8

Тема 8: Фінансове інвестування підприємства

1. Сутність та види фінансових інвестицій підприємства.
2. Довгострокові фінансові інвестиції.
3. Поточні фінансові інвестиції.
4. Оцінка доцільності вкладень в інвестиції з фіксованою ставкою дохідності.
5. Оцінка доцільності фінансових інвестицій у корпоративні права.

Питання для контролю знань:

1. Розкрийте сутність фінансових інвестицій.
2. За якими ознаками класифікують інвестиції?
3. Що виступає об'єктом довгострокових фінансових інвестицій?
4. Назвіть відмінності поточних фінансових інвестицій від довгострокових.

5. Дайте характеристику методу ефективної ставки відсотка.
6. Чим відрізняються фундаментальний і технічний аналізи акцій?
7. Для чого потрібен метод участі в капіталі?
8. За якою вартістю оцінюються фінансові інвестиції при їх придбанні?
9. Назвіть основні цілі здійснення фінансових інвестицій підприємств.

Література: 14; 15; 17; 19; 20.

Практичне завдання № 1

Підприємство придбало на фондовій біржі 2000 акцій за ринковим курсом 150 %; номінальна вартість однієї акції становить 20 грн. Витрати, пов'язані з оформленням операції, дорівнювали 200 грн (без ПДВ). Розрахувати вартість фінансової інвестиції, яка буде відображена в балансі.

Розв'язання: Розрахуємо вартість фінансової інвестиції, яка буде відображена в балансі: $2000 \times 20 \times 150 / 100 + 200 = 60200$ грн.

Практичне завдання № 2

Підприємство "Вектор" є співзасновником спільного підприємства "Олімп" і асоціації "Україна". Частка внесків "Вектора" у статутному капіталі цих підприємств становить відповідно 45 та 32 %. За показниками року "Олімп" отримав прибутків у розмірі 120 тис. грн., "Україна" зазнала збитків на суму 50 тис. грн. Визначити доходи і втрати підприємства від фінансово-інвестиційної діяльності за методом участі в капіталі.

Практичне завдання № 3

Підприємство А придбало частку у статутному капіталі підприємства Б у розмірі 45% за розрахунковим балансовим курсом. Визначте використовуючи метод участі в капіталі, вартість фінансових інвестицій підприємства А на кінець звітного періоду та зміну вартості інвестицій. Власний капітал підприємства Б характеризується наступними даними:

1. Власний капітал	На початок року, грн.	На кінець року, грн.
Статутний капітал	700 000	700 000
Додатковий капітал	87180	75000
Резервний капітал	103 620	94 000
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	38 440	48 000
Неоплачений капітал	(25 650)	(-)
Вилучений капітал	(52 590)	(-)
Усього за розділом I пасиву	851 000	917 000

Практичне завдання № 4

Підприємство А в січні звітного року придбало частку в 30 % у статутному капіталі підприємства Б за розрахунковим балансовим курсом корпоративних

прав. Статутний капітал підприємства Б на момент придбання частки становив 1 млн. грн., додатковий капітал — 200 тис. грн., резервний капітал — 250 тис. грн., нерозподілений прибуток — 150 тис. грн. За звітний рік власний капітал інвестованого підприємства зріс у цілому на 10 %, а статутний капітал не змінився. Використовуючи метод участі в капіталі, обчислити вартість фінансової інвестиції на початок року, наступного за звітним.

Семінарське заняття № 9

Тема 9: Оцінювання вартості підприємства

1. Оцінювання вартості підприємства, його необхідність та принципи здійснення.
2. Вартість капіталу підприємства.
3. Особливості застосування дохідного підходу до оцінювання вартості підприємства.
4. Майновий підхід до оцінювання вартості підприємства.
5. Оцінювання вартості підприємства на основі ринкового підходу.
6. Етапи організації процедури оцінювання вартості підприємства.

Питання для контролю знань:

1. Перерахуйте випадки, в яких виникає необхідність оцінки вартості підприємства.
  2. Назвіть основні принципи, яких слід дотримуватися при здійсненні оцінки вартості підприємства.
  3. Охарактеризуйте модель середньозваженої вартості капіталу.
  4. Назвіть методичні підходи до оцінки вартості підприємства.
  5. Охарактеризуйте методи майнового підходу.
  6. Перерахуйте і надайте характеристику методам ринкового підходу.
  7. Назвіть етапи оцінки вартості підприємства.
- Література: 9; 12; 15; 17; 22.*

Практичне завдання № 1

Розрахуйте середньозважену ціну капіталу компанії Б, якщо структура капіталу наступна:

Показник	Вартість	Частка у структурі капіталу
Акціонерний капітал	12 %	0,8
Довгострокові боргові зобов'язання	6,5 %	0,2

Як зміниться середньозважена ціна капіталу, якщо частка акціонерного капіталу знизиться до 0,6?

Розв'язання: Середньозважена вартість капіталу підприємства визначається за формулою:

$$\bar{K} = \sum K_i \times d_i$$

1. Визначимо середньозважену вартість капіталу компанії Б: $12 \times 0,8 + 6,5 \times 0,2 = 10,9\%$.

2. Визначимо середньозважену ціну капіталу, якщо частка акціонерного капіталу знизиться до 0,6: $12 \times 0,6 + 6,5 \times 0,2 = 8,5\%$.

Отже, при зниженні частки акціонерного капіталу до 0,6 середньозважена вартість капіталу компанії Б знизиться на 2,4%.

Практичне завдання № 2

Використовуючи наведену нижче фінансову інформацію, визначте середньозважену вартість капіталу ПАТ “Альфа”, застосовуючи різні підходи до її оцінювання.

Показник	Структура капіталу, %	Вартість капіталу, %
Статутний капітал	18,5	6,00
У тому числі привілейовані акції	1,5	9,50
Нерозподілений прибуток	16,4	6,00
Резервний капітал	6,5	6,00
Додатковий капітал	3,0	6,00
Усього, власний капітал	44,4	x
Довгострокові банківські позики	8,5	8,50
Облігації	9,0	9,25
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	30,5	0,00
Поточні зобов'язання за розрахунками	7,6	7,50
Усього, позичковий капітал	55,6	x
Усього, пасиви підприємства	100,0	

Практичне завдання № 3

Компанія випустила 1,4 млн акцій. Акції продаються за ціною 20 дол. шт. Державна позика фірми складає 93 % від номінальної вартості і оцінений у 5 млн. дол., його дохідність складає 11 %. Процентна ставка за відсутності ризику рівна 8 %, а ринкова надбавка за ризик - 7 %, бета-коефіцієнт фірми оцінений на рівні 0,74. Визначити середньозважену вартість капіталу з урахуванням податкового чинника.

Практичне завдання № 4

У ПАТ джерела коштів розподілились таким чином:

Джерела засобів	Середня вартість джерел для товариства, %	Частка джерел в пасиві балансу, частка від одиниці
1.Звичайні акції	60	0,5
2.Нерозподілений прибуток	60	0,1

3.Привілейовані акції	35	0,2
4.Корпоративні облігації	40	0,05
5.Кредитори	20	0,1
6.Короткострокові кредити банків	10	0,05
Разом		1

Облікова ставка НБУ – 50%. Визначити середньозважену вартість капіталу товариства, порівняти її з внутрішньою нормою прибутку(IRR). Зробити висновок про залучення капіталу.

Основні формули, необхідні для вирішення практичних завдань:

- Оцінка вартості залучення власного капіталу за рахунок прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства:

$$ВК_{\pi} = \frac{\Pi}{K} \times 100$$

де: **ВК_π** – вартість залучення власного капіталу за рахунок прибутку, у процентах;

Π – сума прибутку, яка залишається у розпорядженні підприємства

K – сума капіталу, яку використовує підприємство.

- Оцінка вартості залучення власного капіталу за рахунок додаткової емісії акцій:

$$ВК_a = \frac{(D_T + B)}{ЦА} \times 100$$

або

$$ВК_a = \frac{ДВ + ВЕ}{Е}$$

де: **ВК_a** – вартість залучення власного капіталу за рахунок додаткової емісії акцій, у процентах;

D_T – теперішня вартість виплати дивідендів на одну акцію по збігу одного року;

B – витрати пов'язані з емісією однієї акції;

ЦА – ціна однієї простої акції після додаткової емісії;

ДВ – очікувана сума виплат дивідендів;

ВЕ – видатки пов'язані з емісією акцій;

E – обсяг емісії акцій.

- Якщо підприємство планує проводити політику постійного збільшення дивідендів по мірі свого розвитку, то оцінка вартості залучення власного капіталу за рахунок додаткової емісії акцій буде здійснюватись по наступній формулі:

$$ВК_a = \frac{D_T \times 100}{ЦА} + T$$

де: BK_a – вартість залучення власного капіталу за рахунок додаткової емісії акцій, у процентах;

T – темп щорічного приросту дивідендів у плановому періоді, у % .

Оцінка вартості залучення власного капіталу за рахунок інших внутрішніх джерел залежить від виду цих джерел, але принципово уявляє собою витрати по залученню власного капіталу, які виражені у процентах до розміру капіталу що залучається.

- Оцінка вартості залучення позичкового капіталу за рахунок кредитів банку:

$$PK_6 = \frac{C - (C \times \Pi)}{K}$$

де: PK_6 – вартість залучення позичкового капіталу за рахунок банківських кредитів, у процентах;

C – сума оплачуваних банку процентів за кредит. Ставка проценту прогнозується виходячи з кон'юнктури грошового ринку або по домовленості з банком;

Π – ставка податку на прибуток;

K – розмір кредиту.

- Оцінка вартості залучення позичкового капіталу за рахунок емісії облігацій:

$$PK_0 = \frac{D_k + B - (D_k \times \Pi)}{E}$$

де: PK_0 – вартість залучення позичкового капіталу за рахунок емісії облігацій, у процентах;

D_k – купонний дохід по облігаціям (купонна ставка);

B – видатки пов'язані з емісією облігацій;

E – обсяг емісії облігацій.

Оцінка вартості залучення позичкового капіталу за рахунок інших джерел здійснюється аналогічно і принципово уявляє собою витрати по залученню і обслуговуванню боргу, які виражені у процентах до розміру запозиченого капіталу.

- Середньозважена вартість капіталу підприємства:

$$\bar{K} = \sum K_i \times d_i$$

де: $\bar{K}$ – середньозважена вартість капіталу підприємства;

K_i – вартість i -го джерела коштів;

d_i – питома вага i -го джерела коштів у капіталі підприємства.

• Визначення найбільш оптимальної структури капіталу підприємства здійснюється за допомогою показника фінансового левериджу, який розраховується за наступними формулами:

$$\text{ЕФЛ}_д = (1 - \Pi) \times (P_a - C) \times \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}}$$

де: **ЕФЛ_д** – ефект фінансового левериджу, у %;

Π – ставка податку на прибуток;

P_a – рівень рентабельності використання активів підприємства;

C – ставка проценту за користування банківським кредитом;

ПК і **ВК** – сума відповідно власного і позичкового капіталу підприємства.

Розрахунок показника ЕФЛ дозволяє визначити оптимальну структуру капіталу з позиції найбільш вигідного його використання, тобто виявити межу граничної частки використання позикового капіталу для кожного конкретного підприємства. Оптимальною вважається така структура джерел капіталу, за якої (за інших однакових умов) ціна капіталу підприємства найменша.

• В цілях визначення межі ефективності додаткового залучення капіталу, використовується показник граничної вартості капіталу:

$$\text{ГВК} = \frac{\Delta \bar{K}}{\Delta K}$$

де: **ГВК** – гранична вартість капіталу;

$\Delta \bar{K}$ – приріст середньозваженої вартості капіталу;

ΔK – приріст загальної суми капіталу.

Семінарське заняття № 10

Тема 10: Фінансова діяльність підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин

1. Суть зовнішньоекономічної діяльності, принципи та види.
2. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та методи їх нейтралізації.
3. Особливості проведення розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності.
4. Форфейтинг як спосіб фінансування зовнішньоекономічних операцій.
5. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Питання для контролю знань:

1. Назвіть види зовнішньоекономічної діяльності.
2. Що відносять до експортних та до імпорتنих операцій?
3. Охарактеризуйте методи нейтралізації ризиків у зовнішньоекономічній діяльності.
4. Розкрийте особливості проведення розрахунків у зовнішньоекономічній

діяльності.

5. Назвіть основні переваги форфейтингу.
6. Як здійснюється митне регулювання зовнішньоекономічних операцій?
7. Які документи необхідні для митного оформлення товарів?

Література: 2; 10; 12; 17; 26.

Семінарське заняття № 11

Тема 11: Фінансовий контролінг на підприємстві

1. Сутність та основні завдання фінансового контролінгу.
2. Стратегічний та оперативний фінансовий контролінг.
3. Формування та реалізація на підприємстві системи раннього попередження та реагування.
4. Методи фінансового контролінгу
5. Організація й інформаційне забезпечення фінансового контролінгу

Питання для контролю знань:

1. Що розуміють під терміном “стратегічний фінансовий контролінг”?
2. Назвіть головну мету оперативного фінансового контролінгу.
3. Охарактеризуйте систему раннього попередження та реагування.
4. Назвіть етапи процесу створення системи раннього попередження і реагування.
5. Назвіть основні специфічні методи контролінгу.
6. Що характеризує точка беззбитковості?
7. Охарактеризуйте поняття “бенчмаркінг”.
8. Назвіть види бенчмаркінгу.

Література: 14; 15; 17; 34; 45.

Практичне завдання № 1

Оцінити ймовірність настання банкрутства підприємства, на основі даних про його фінансово-господарську діяльність, наведених в таблиці.

Показник	Базовий рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.
Амортизація	20	11
Грошові кошти на рахунках	10	15
Довгострокові кредити банків	100	140
Короткострокові кредити банків	20	55
Дебіторська заборгованість	56	78
Чистий прибуток	76	30
Заборгованість перед бюджетом	14	21
Заборгованість з заробітної плати	15	23

Розв’язання: З метою виявлення загрози банкрутства та ознак формування незадовільної структури балансу використовують коефіцієнт Бівера:

Коефіцієнт Бівера = (Чистий прибуток + амортизація) / (довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання)

1. Визначимо коефіцієнт Бівера в базовому році
 $= 76000 + 20000 / 100000 + 20000 + 14000 + 15000 = 0,64$.

2. Визначимо коефіцієнт Бівера в звітному році
 $= 30000 + 11000 / 140000 + 55000 + 21000 + 23000 = 0,17$.

Отже, якщо коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2 це свідчить про незадовільну структуру балансу і неефективну діяльність підприємства.

Практичне завдання № 2

Підприємство виготовляє три види продукції в одному виробничому процесі і реалізує їх з такими показниками:

Показник	Вид продукції		
	А	Б	В
Ціна реалізації, грн. за одиницю продукції	0,8	0,90	1,10
Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	0,6	0,75	1,00
Питома вага окремих видів продукції у загальному обсязі виробництва, %	50	40	10

Постійні витрати підприємства за місяць становлять 25500 грн., фактичний обсяг виробництва всіх видів продукції разом – 400000 од. Необхідно визначити: точку беззбитковості, запас міцності та коефіцієнт запасу міцності.

Практичне завдання № 3

Підприємство виготовляє один вид продукції по ціні 700 грн./од. Змінні витрати на одиницю продукції складають 660 грн. Постійні витрати за рік – 840 тис.грн. В результаті збільшення накладних витрат загальні постійні витрати збільшились на 8%. Визначити, яким чином збільшення постійних витрат вплине на величину критичного обсягу виробництва продукції.

Практичне завдання № 4

Два підприємства, що працюють в галузі промисловості, мають наступні фінансові характеристики (табл.).

Таблиця

Дані по підприємствах однієї галузі промисловості (тис.грн.)

Показник	I	II
Робочий капітал	10500	1600
Загальні активи	50000	21000
Загальні пасиви	22000	13000
Ринкова ціна власного капіталу	38000	5100

Нерозподілений прибуток	12000	1300
Виручка (загальний дохід)	86000	23000
Операційний прибуток	19000	3000

Визначити “показник Z Альтмана” для підприємств; оцінити ймовірність банкрутства підприємств, обґрунтувати свою відповідь.

Основні формули, необхідні для вирішення практичних завдань:

Точка беззбитковості у натуральному вимірі

$$= \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Ціна реалізації} - \text{Змінні витрати на одиницю}} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Маржинальний дохід на одиницю}};$$

Точка беззбитковості у грошовому вимірі

$$= \frac{\text{Постійні витрати}}{\left[\text{Ціна продажу} - \text{Змінні витрати на одиницю} \right] / \text{Ціна продажу}};$$

або

Точка беззбитковості у грошовому вимірі

$$= \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Коефіцієнт маржинального доходу}};$$

Запас міцності = фактичний обсяг продажу - точка беззбитковості;

Коефіцієнт запасу міцності = $\frac{\text{Запас міцності}}{\text{Фактичний обсяг продажу}}$

• **Оцінка імовірності банкрутства підприємства на основі Z-рахунку Альтмана.** Індекс Альтмана являє собою функцію від показників, які характеризують економічний потенціал підприємства та результати його роботи за минулий період. У загальному вигляді індекс кредитоспроможності (Z-рахунок) має вигляд:

$$Z = 1,2 K_1 + 1,4 K_2 + 3,3 K_3 + 0,6 K_4 + K_5,$$

де: K_1 - робочий капітал / сума активів;

K_2 - нерозподілений прибуток / сума активів;

K_3 - операційний прибуток / сума активів;

K_4 - ринкова вартість акцій / сума заборгованості;

K_5 - виручка / сума активів.

Якщо Z -рахунок 1,8 і менше, то ймовірність банкрутства є дуже високою; від 1,81 до 2,7 - висока; від 2,8 до 2,9 банкрутство можливе; при показнику 3 і вище ймовірність банкрутства дуже мала.

• **Прогнозна модель Таффлера.** Британський вчений Таффлер запропонував чотирьохфакторну прогнозну модель, при розробці якої використав наступний підхід.

$$Z = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4,$$

де: X_1 - операційний прибуток / короткострокові зобов'язання;

X_2 - оборотні активи / сума зобов'язань;

X_3 - короткострокові зобов'язання / сума активів;

X_4 - виручка / сума активів.

Якщо величина Z -рахунку більше 0,3, це свідчить, що у фірми непогані довгострокові перспективи, а якщо менше 0,2, то банкрутство більш ніж ймовірно.

• **Модель Спрингейта** має такий вигляд:

$$Z = 1,03 A + 3,07 B + 0,66 C + 0,4 D,$$

де: A - робочий капітал / загальна вартість активів;

B - прибуток до сплати податків і відсотків / загальна вартість активів;

C - прибуток до сплати податків / короткострокова заборгованість;

D - обсяг продажу / загальна вартість активів.

Вважається якщо $Z < 0,862$, то підприємство вважається потенційним банкрутом.

- З метою виявлення загрози банкрутства та ознак формування незадовільної структури балансу використовують **коефіцієнт Бівера**:

$$\text{Коефіцієнт Бівера} = (\text{Чистий прибуток} + \text{амортизація}) / (\text{довгострокові зобов'язання} + \text{поточні зобов'язання})$$

4. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота над навчальною дисципліною “ Фінансова діяльність суб’єктів підприємництва” для студентів включає різні форми, зокрема:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- підготовка до семінарських занять;
- підготовка до тестування;
- підготовка до різних форм поточного контролю;
- систематика вивченого матеріалу дисципліни перед написанням рубіжного контролю;
- написання реферату за заданою проблематикою;
- підготовка міні-лекції з проблемних питань;
- експертна оцінка з проблемних питань;
- підготовка доповідей на наукові студентські конференції;
- публікація наукової статті;
- виконання індивідуальних науково-дослідних завдань.

Індивідуальні завдання є однією з форм самостійної роботи студентів, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів і має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Індивідуальні завдання виконуються студентами самостійно під керівництвом викладача кафедри фінансів та планування. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним студентом. У тих випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання можуть залучатися кілька студентів.

Завдання для самостійної роботи мають пошуковий характер і розвивають у студентів здатність до самостійного аналітичного мислення.

4.1. Підготовка та презентація реферату

Написання реферату ставить за мету отримання навичок науково-дослідницької роботи, в процесі якої студент має навчитись самостійно працювати з економічною літературою, науковими публікаціями вітчизняних та зарубіжних вчених, узагальнювати отриману інформацію та логічно викладати свої думки з приводу того чи іншого питання.

Структура реферату має включати: вступ, у якому автор має розкрити актуальність обраної теми та основні завдання дослідження; основну частину, яка складається з двох-трьох розділів; висновки, що містять стисле викладення основних результатів роботи; список використаної літератури (перелік джерел надається в алфавітному порядку у відповідності з правилами бібліографічного оформлення).

Зміст роботи треба викладати стисло, лаконічно, не припускаючи повторень та непотрібних відступів від теми. Текст реферату має бути написаний чітким, розбірливим почерком без пропусків та скорочень слів або набраний на комп'ютері.

Загальний обсяг реферату 8-10 сторінок друкованого тексту з міжрядковим інтервалом 1,5; шрифт Times New Roman (Times New Roman Cyr) № 14 на аркушах паперу формату А-4 (210×297 мм) з одного боку аркуша. На сторінках залишаються поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє та нижнє – 20 мм. Номери сторінок проставляються у верхньому правому кутку. Титульний аркуш вважається першою сторінкою і номер на ньому не ставиться.

Виступаючи з рефератом на семінарському занятті, студент має стисло обґрунтувати актуальність обраної теми, викласти суть питання, зосередити увагу на дискусійних та проблемних аспектах, висловити власне бачення можливостей розв'язання тих чи інших проблем. При цьому необхідно вільно володіти матеріалом, бути готовим надати повну та ґрунтовну відповідь на запитання викладача та студентів групи. Доповідь з реферату не повинна перевищувати 7-10хв.

Тематика рефератів

1. Місце фінансових служб в організаційній структурі підприємства: вітчизняна практика та зарубіжний досвід.
2. Практичні аспекти використання концепції оптимізації портфеля інвестицій.
3. Практичне значення моделі оцінки дохідності капітальних активів (CAPM).
4. Протиріччя та позитиви теореми іррелевантності.
5. Особливості відкриття представництв іноземних комерційних структур та характеристика їх фінансової діяльності.
6. Особливості організаційно-правових форм ведення підприємницької діяльності в інших країнах та необхідність їх урахування при організації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств.
7. Особливості фінансової діяльності акціонерних товариств.
8. Особливості фінансової діяльності товариств з обмеженою відповідальністю.
9. Додатковий капітал як джерело формування фінансових ресурсів підприємства.
10. Особливості процедури деномінації (дроблення та консолідація) цінних паперів (акцій) власної емісії.
11. Проблемні питання залучення інвестицій суб'єктами господарювання на ринку цінних паперів.
12. Критерії прийняття рішення щодо використання внутрішніх джерел фінансування.

13. Забезпечення майбутніх витрат і платежів як джерела фінансування підприємств: вітчизняна та світова практика використання.
14. Показник операційного Cash-flow як індикатор фінансування за рахунок внутрішніх джерел.
15. Внутрішнє фінансування і ринкова вартість підприємства.
16. Дивідендна політика підприємства та її вплив на ринковий курс корпоративних прав емітента.
17. Критичний аналіз основних теоретичних моделей дивідендної політики.
18. Дивідендна політика підприємства та вартість його корпоративних прав.
19. Особливості дивідендної політики підприємств різних форм організації ведення підприємницької діяльності.
20. Лізингове фінансування потреби підприємства у довгостроковому капіталі.
21. Особливості залучення підприємствами комерційних кредитів.
22. Облігаційні позики як джерело покриття потреби у капіталі підприємства.
23. Роль кредитного забезпечення при позичковому фінансуванні потреби підприємства у капіталі.
24. Особливості залучення позичкового капіталу в іноземній валюті.
25. Фінансове забезпечення реорганізаційних процедур.
26. Фінансово-правові механізми захисту прав та інтересів власників при організації та здійсненні реорганізаційних процедур.
27. Фінансування процедури злиття суб'єктів господарювання.
28. Зарубіжний досвід проведення реорганізації підприємств.
29. Реальні та фінансові інвестиції підприємств: спільні та відмінні риси.
30. Оцінка інвестицій за методом внутрішньої норми прибутковості (IRR).
31. Оцінка доцільності фінансових інвестицій у корпоративні права: теорія і практика.
32. Оптимізація фінансових інвестицій з урахуванням ризику.
33. Особливості оцінювання вартості підприємства на основі капіталізації доходу.
34. Проблеми оцінювання залишкової вартості як елементу оцінювання вартості підприємства.
35. Аналіз етапів оцінювання вартості підприємства методом DCF.
36. Концепція середньозваженої вартості капіталу (WACC).
37. Оцінювання ліквідаційної вартості як елемент процедури ліквідації підприємства.
38. Ризики у сфері зовнішньоекономічних відносин та управління ними.
39. Форфейтинг як спосіб фінансування зовнішньоекономічних операцій.
40. Порядок митного оформлення експортно-імпортних операцій.
41. Організація розрахунків суб'єктів господарювання за експортно-імпортними операціями.
42. Фінансовий контролінг у системі управління фінансовими ризиками суб'єкта підприємництва.

43. Особливості організації та реалізації фінансового контролінгу грошових розрахунків суб'єкта підприємництва.
44. Портфельний аналіз та сфера його застосування.
45. Моделювання організаційної структури відділу контролінгу на підприємстві.

4.2. Підготовка міні-лекції з проблемних питань

Вибір теми міні-лекції, а також термінів її представлення узгоджується з викладачем, який проводить семінари. Міні-лекція – це доповідь протягом 8-10 хвилин. Вона складається з наступних структурних частин:

- Постановка проблеми на основі опрацювання підручників, монографій, періодичних публікацій і законодавства.

- Аналіз фінансової проблеми, явища, процесу чи дискусійного питання.

Аналіз проблеми включає:

- 1) розкриття та оцінку поточної ситуації, виявлення суперечливих моментів, протиріч;
- 2) визначення причин, наслідків;
- 3) аргументація власної позиції.

Аналіз проблеми займає до 5 хвилин міні-лекції.

- Висновки містять пропозиції доповідача щодо вирішення проблеми, які ґрунтуються як на власних аргументах, так і на думках фахівців.

У міні-лекції не наводиться учбовий матеріал (визначення термінів, переліки функцій, класифікацій чи принципів), за виключенням випадків, коли він є предметом дискусії.

Обов'язково: представлення міні-лекції є основою для проведення дискусії. У ході представлення міні-лекції можна користуватися зібраними матеріалами.

Критеріями оцінки міні-лекції є змістовність її структурних частин, зрозумілість і лаконічність.

Питання для міні-лекцій

1. Світові тенденції у галузі фінансування суб'єктів підприємництва.
2. Класична теорія фінансування.
3. Неокласичний підхід до визначення критеріїв прийняття фінансових рішень.
4. Неоінституційна теорія фінансування.
5. Концепція максимізації вартості капіталу власників.
6. Концепція принципал-агент відносин та її практичне значення.
7. Особливості фінансової діяльності товариств із додатковою відповідальністю.
8. Особливості фінансової діяльності командитних товариств.
9. Особливості фінансової діяльності товариств із повною відповідальністю.

10. Порядок розрахунку емісійного доходу, ажю та дизажіо.
11. Умови та механізм емісії, розміщення та обслуговування акцій.
12. Фактори, які впливають на ринковий курс акцій.
13. Самофінансування та його роль у формуванні фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.
14. Приховане самофінансування.
15. Амортизаційні відрахування як внутрішнє джерело фінансування.
16. Методи розрахунку Cash-flow.
17. Обґрунтування рішень, що приймаються при формуванні дивідендної політики.
18. Форми виплати дивідендів в Україні: критичний аналіз.
19. Дивідендна політика підприємства з державною часткою власності.
20. Методи оцінки кредитоспроможності підприємства.
21. Переваги та недоліки залучення позикового капіталу.
22. Оцінка вартості комерційного кредитування.
23. Державне кредитування суб'єктів підприємництва.
24. Сучасні теорії злиття суб'єктів господарювання.
25. Поняття та фінансові аспекти складання передавального та розподільного балансів.
26. Вплив реорганізаційних процедур на ринкову вартість підприємства.
27. Вплив оподаткування та інфляції на інвестиційний клімат у країні.
28. Міжнародні інвестиційні процеси, їх значення та особливості.
29. Фундаментальний та технічний аналіз фінансових інвестицій.
30. Аналіз факторів формування вартості підприємства як цілісного майнового комплексу.
31. Прогнозування грошових потоків підприємства при визначенні його вартості.
32. Проблематика розрахунку ставки дисконтування та ставки капіталізації.
33. Умови здійснення товарообмінних операцій між підприємством та іноземними суб'єктами господарської діяльності.
34. Фінансове обґрунтування рішень про експортну діяльність підприємства.
35. Документарний акредитив та його значення в зовнішньоекономічних розрахунках.
36. Кредитне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.
37. Проблемні питання організації контролінгу затрат підприємства та аналіз точки беззбитковості.
38. Зміст бенчмаркінгу та його організаційні форми.
39. Використання ABC-аналізу для потреб фінансового контролінгу.
40. Функціонально-вартісний аналіз як метод контролінгу.

4.3. Презентація експертної оцінки

Мета експертної оцінки – дати обґрунтований висновок (експертне заключення). Готуючи експертну оцінку, студент:

- обирає питання і погоджує його з викладачем;

- досліджує питання, шукаючи факти, аргументи “за” і “проти”;
- здійснює підбір та опрацювання широкого кола статистичних даних (часовий період, за який проводиться аналіз має складати не менше трьох останніх років);
- готує висновок;
- оприлюднює висновок в аудиторії на семінарі (максимум 5-6 хвилин).

Інформаційні та літературні джерела студент обирає самостійно. Письмове оформлення не є обов'язковим.

Критеріями оцінки є кількість опрацьованих статистичних матеріалів, якість аналізу, вміння сформулювати висновки та обґрунтувати їх.

Завдання для виконання експертної оцінки

1. Фінансова діяльність приватних підприємств.
2. Фінансова діяльність товариств з обмеженою відповідальністю.
3. Фінансова діяльність акціонерних товариств.
4. Фінансова діяльність командитних і повних товариств.
5. Фінансова діяльність державних і казенних підприємств.
6. Порядок нарахування дивідендів.
7. Позиковий капітал підприємства.
8. Кредитоспроможність підприємства.
9. Довгострокові і короткострокові банківські кредити.
10. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємств.
11. Фінансовий механізм розукрупнення підприємств.
12. Перетворення як особлива форма реорганізації підприємств.
13. Митне оформлення та оподаткування зовнішньоекономічних операцій.
14. Система раннього попередження та реагування.
15. Вартісний аналіз.
16. Портфельний аналіз.
17. Аналіз сильних і слабких місць.
18. Аналіз точки беззбитковості.
19. Визначення потреби підприємства в капіталі.
20. Оптимізація структури капіталу та ефект фінансового левериджу.

4.4. Виконання індивідуальних науково-дослідних завдань

Індивідуальне завдання має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Це форма розвитку творчих здібностей, актуалізації мотивів як навчально-пізнавальної так і наукової та інноваційної діяльності студентів.

Різноманітністю індивідуальних завдань є індивідуальна науково-дослідна робота студента. Це самостійне наукове дослідження на тему проблемно-пошукового характеру.

Структура дослідження: зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки (за необхідності).

Вступ науково-дослідної роботи визначає загальну концепцію дослідження і має чітку структуру, що включає актуальність дослідження, мету та завдання, об'єкт. У вступі також мають бути відображені методи та організація дослідження.

У розділах основної частини науково-дослідної роботи подають: огляд літератури за темою і вибір напрямів дослідження; відомості про проведені теоретичні дослідження; виклад загальної методики й основних методів дослідження; аналіз і узагальнення результатів досліджень.

У висновках викладають найважливіші наукові і практичні результати, одержані у науково-дослідній роботі, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми, а також рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів.

Зміст науково-дослідної роботи треба викладати стисло, лаконічно, не припускаючи повторень та непотрібних відступів від теми. Текст роботи має бути набраний на комп'ютері. Загальний обсяг роботи 20-25 сторінок друкованого тексту з міжрядковим інтервалом 1,5; шрифт Times New Roman (Times New Roman Cyr) № 14 на аркушах паперу формату А-4 (210×297 мм) з одного боку аркуша. На сторінках залишаються поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє та нижнє – 20 мм. Номери сторінок проставляються у верхньому правому кутку. Титульний аркуш вважається першою сторінкою і номер на ньому не ставиться.

Виступаючи з науково-дослідною роботою на семінарському занятті, студент має стисло обґрунтувати актуальність обраної теми, викласти суть питання, зосередити увагу на дискусійних та проблемних аспектах, висловити власне бачення можливостей розв'язання тих чи інших проблем.

Індивідуальне науково-дослідне завдання оцінюють за такими критеріями: самостійність виконання; логічність і послідовність викладення матеріалу; повнота розкриття теми; використання й аналіз додаткових літературних джерел; наявність конкретних пропозицій; якість оформлення.

Індивідуальні завдання

1. Організація фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.
2. Роль фінансової діяльності в загальній стратегії розвитку підприємства.
3. Особливості фінансування суб'єктів підприємництва різних форм організації бізнесу.
4. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання без створення юридичної особи.
5. Фінансова діяльність приватних підприємств.
6. Фінансова діяльність товариств з обмеженою відповідальністю.

7. Фінансова діяльність акціонерних товариств.
8. Фінансова діяльність кооперативів різних видів.
9. Фінансова діяльність підприємств з іноземними інвестиціями.
10. Фінансова діяльність сільськогосподарських підприємств.
11. Фінансова діяльність державних та казенних підприємств.
12. Особливості фінансової діяльності малих підприємств.
13. Фінансова діяльність об'єднань підприємств.
14. Механізм формування фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва.
15. Фінансування за рахунок власного капіталу та моделювання оптимальної структури капіталу.
16. Внутрішні джерела фінансування підприємства.
17. Управління грошовими потоками підприємства.
18. Механізм формування дивідендної політики суб'єктів підприємницької діяльності.
19. Форми реалізації дивідендної політики.
20. Фінансування потреби підприємства у капіталі за рахунок банківського кредиту.
21. Форми кредитного забезпечення та їх оцінка.
22. Особливості залучення підприємствами комерційних кредитів.
23. Кредитоспроможність підприємства та її вплив на залучення позикового капіталу.
24. Реорганізація як специфічний напрям фінансової діяльності підприємства.
25. Фінансово-правові аспекти реорганізації підприємств шляхом укрупнення.
26. Перетворення як форма оптимізації фінансування суб'єкта підприємництва.
27. Управління фінансовими інвестиціями підприємства.
28. Оцінювання вартості підприємства як напрям фінансової роботи.
29. Розрахунки у рамках зовнішньоекономічної діяльності, їх переваги та недоліки.
30. Методи фінансового контролінгу, їх порівняльна характеристика.

4.5. Тести для самоконтролю знань студентів

Тема 1: Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва

Тест 1. Розрізняють такі види організаційних структур:

- а) функціональна, забезпечувальна, організаційна;
- б) матрична, дивізійна, забезпечувальна;
- в) функціональна, дивізійна, матрична;
- г) організаційна, локальна, глобальна;
- д) функціональна, локальна, організаційна.

Тест 2. Основне завдання фінансової діяльності підприємства полягає в:

- а) мобілізації коштів для фінансування витрат підприємства;
- б) мобілізації коштів для фінансування їх операційної і інвестиційної діяльності;
- в) мобілізації коштів для фінансування поточної діяльності;

- г) мобілізації коштів для фінансування інвестицій;
- д) мобілізації коштів для фінансування операційної діяльності.

Тест 3. Всі вкладання підприємства, що здійснюються з метою забезпечення приросту вартості його майна, це:

- а) операційна діяльність;
- б) інвестиційна діяльність;
- в) фінансова діяльність;
- г) благодійна діяльність;
- д) спонсорська діяльність.

Тест 4. Теорема іррелевантності передбачає, що...

- а) вартість підприємства не залежить від структури капіталу та джерел його фінансування;
- б) вартість підприємства залежить від структури капіталу та джерел його фінансування;
- в) вкладати кошти слід у ті інвестиції, очікувана рентабельність яких є вищою, ніж рівноважна рентабельність;
- г) інвестори будуть байдужими щодо співвідношення необоротних та оборотних активів підприємства;
- д) вартість підприємства за заданого рівня ризику визначається лише його потенційною прибутковістю.

Тест 5. Теорія агентських відносин при фінансуванні досліджує...

- а) конфлікт інтересів між капіталодавцем та капіталоодержувачем, який може виникнути в результаті асиметрії в інформаційному забезпеченні;
- б) агентські послуги фінансових посередників;
- в) оптимізацію фінансових відносин та умов відповідних договорів з метою узгодження інтересів принципала та агента;
- г) способи оцінки дохідності активів;
- д) оптимізацію структури капіталу підприємства.

Тема 2: Особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм

Тест 1. Учасники товариства з додатковою відповідальністю відповідають за боргами товариства...

- а) лише в межах їх вкладів у статутний капітал;
- б) своїми внесками до статутного капіталу та частково належним їм приватним майном;
- в) своїми внесками до статутного капіталу та всім своїм приватним майном;
- г) своїми внесками до статутного та додаткового капіталу підприємства;
- д) у межах їх вкладів до статутного капіталу та додатково придбаними облігаціями підприємства.

Тест 2. Учасники повного товариства відповідають за боргами товариства...

- а) лише в межах їх вкладів у статутний капітал;
- б) своїми внесками до статутного капіталу та частково належним їм приватним майном;
- в) своїми внесками до статутного капіталу та всім своїм майном;
- г) своїми внесками до статутного та додаткового капіталу підприємства;
- д) у межах їх вкладів до статутного капіталу та додатково придбаними облігаціями підприємства.

Тест 3. Які з наведених характеристик стосуються АТ?

- а) товариство може емітувати облігації;
- б) корпоративні права співвласника товариства можуть бути придбані самим товариством;
- в) засновниками підприємства можуть бути лише юридичні особи;
- г) засновники зобов'язані бути держателями акцій на суму не менше 25 % статутного капіталу протягом усього періоду діяльності підприємства;
- д) акціонер може продати свої акції третім особам лише за згодою решти акціонерів.

Тест 4. Які з наведених характеристик державного підприємства є правильними?

- а) державні підприємства не можуть бути засновниками підприємств будь-яких суб'єктів підприємницької діяльності;
- б) рішення про збільшення статутного капіталу державних підприємств приймається трудовим колективом;
- в) рішення про створення, реорганізацію, ліквідацію державних підприємств приймаються міністерствами та іншими органами державної виконавчої влади;
- г) розподіл чистого прибутку державних підприємств здійснюється за рішенням трудового колективу;
- д) керівникам, заступникам керівників державних підприємств забороняється безпосередньо займатися підприємницькою діяльністю.

Тест 5. Казенні підприємства...

- а) відповідають за своїми зобов'язаннями коштами та всім іншим майном;
- б) при недостатності коштів та майна відповідальність за їх зобов'язаннями несе відповідний державний орган;
- в) мають право вступати до асоціацій, консорціумів, концернів та інших об'єднань підприємств лише за погодженням з державними органами;
- г) мають право купувати корпоративні права інших підприємств;
- д) діє за фінансовим планом, затвердженим відповідним міністерством.

Тема 3: Формування власного капіталу підприємства

Тест 1. Власний капітал підприємства - це..

- а) підсумок першого розділу пасиву балансу;
- б) капітал, у межах якого власники підприємства несуть відповідальність перед його кредиторами;
- в) капітал, поділений на частки рівної номінальної вартості;
- г) капітал, основними складовими якого є статутний капітал, додатковий капітал, резервні фонди та прибуток.

Тест 2. Первісне джерело інвестування і формування майна підприємства:

- а) резервний капітал;
- б) власний капітал;
- в) статутний капітал;
- г) нерозподілений прибуток;
- д) додатковий капітал.

Тест 3. Основними цілями зменшення статутного капіталу є...

- а) одержання санаційного прибутку;
- б) підвищення платоспроможності підприємства;
- в) збільшення номінальної вартості корпоративних прав;
- г) підвищення ринкової вартості корпоративних прав;
- д) санація балансу.

Тест 4. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства здійснюється шляхом..

- а) емісії нових акцій;
- б) збільшення номінальної вартості акцій;
- в) обміну облігацій на акції;
- г) емісії конвертованих облігацій;
- д) придбання основних засобів.

Тест 5. Викуп корпоративних прав у санаційних цілях доцільно здійснювати, якщо...

- а) викуп проводиться за ціною, вищою за номінал;
- б) в підприємства дуже високий рівень капіталізації;
- в) викуп проводиться за номіналом;
- г) викуп здійснюється за ціною, нижчою за номінальну вартість;
- д) за даними корпоративними правами підприємство зможе отримати високі дивіденди.

Тема 4: Внутрішні джерела фінансування підприємства

Тест 1. Тезаверсія прибутку - це...

- а) розподіл чистого прибутку між власниками підприємства;
- б) спрямування чистого прибутку на формування власного капіталу підприємства;
- в) приховання прибутку;
- г) спрямування прибутку виключно на поповнення власних обігових коштів підприємства;
- д) реструктуризація активів.

Тест 2. До внутрішніх джерел фінансування підприємств належать..

- а) емісійний дохід;
- б) кредиторська заборгованість за отриманими авансами;
- в) чистий прибуток;
- г) амортизаційні відрахування;
- д) забезпечення наступних витрат і платежів.

Тест 3. Операційний Cash-flow характеризує...

- а) величину чистих грошових потоків, які залишаються в розпорядженні підприємства в результаті основної діяльності;
- б) величину чистого прибутку підприємства;
- в) величину вхідних грошових потоків підприємства;
- г) обсяг реалізації продукції;
- д) величину чистого прибутку, амортизацію та приріст забезпечень.

Тест 4. Класичний показник Cash-flow характеризує...

- а) здатність підприємства фінансувати інвестиції;
- б) структуру капіталу підприємства;
- в) можливості підприємства погашати фінансову заборгованість;
- г) наявність у підприємства робочого капіталу;
- д) наявність коштів для виплати дивідендів.

Тест 5. Чистий рух коштів (Cash-flow) по підприємству за звітний період дорівнює...

- а) залишку грошових коштів та їх еквівалентів на кінець періоду;
- б) сумі Cash-flow від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- в) різниці між залишком грошових коштів на початок періоду та залишком грошових коштів на кінець періоду;
- г) сумі вхідних грошових потоків по підприємству за звітний період.

Тема 5: Дивідендна політика підприємства

Тест 1. Форми виплати дивідендів:

- а) грошова;
- б) змішана форма;
- в) негрошова;
- г) приховані дивіденди;
- д) всі відповіді вірні.

Тест 2. Зміст методу стабільних дивідендів:

- а) ставка дивідендів та сума на одну акцію тривалий час залишаються незмінними, або коливаються в незначних межах;
- б) залежність виплати дивідендів від фінансових результатів;
- в) стабільне зростання дивідендів;
- г) зростання вартості корпоративних прав;
- д) дивіденди виплачуються регулярно.

Тест 3. Відповідно до концепції про нейтральність дивідендної політики...

- а) найраціональнішою є фінансова політика, в рамках якої відбувається відмова від виплати дивідендів;
- б) факт виплати дивідендів впливає на вартість корпоративних прав;
- в) між сумою сплачуваних дивідендів та ринковим курсом акцій не існує зв'язку;
- г) рішення у сфері виплати дивідендів слід приймати, враховуючи критерій мінімізації податків;
- д) слід реалізувати стратегію стабільних дивідендів.

Тест 4. До основних показників, які характеризують ефективність дивідендної політики підприємства, належать:

- а) коефіцієнт цінності акцій;
- б) сума додаткового капіталу;
- в) коефіцієнт дивідендних виплат;
- г) структура капіталу підприємства;
- д) показник платоспроможності.

Тест 5. Яка з теорій схилялася до залишкового принципу виплати дивідендів:

- а) мінімізації податкових платежів;
- б) модель виплати дивідендів Гордона;
- в) теорія «іррелевантності» дивідендної політики;
- г) концепція податкових переваг;
- д) теорія агентських витрат Free Cash –flow.

Тема 6: Фінансування підприємств за рахунок запозичених ресурсів***Тест 1. Капіталодавцями можуть виступати:***

- а) банки та інші фінансово кредитні інститути;
- б) постачальники та клієнти;
- в) власники та персонал;
- г) держава;
- д) всі відповіді вірні.

Тест 2. Погашення облігацій - це:

- а) виплата доходу по облігаціях;
- б) оплата номінальної вартості облігації;
- в) виплата бонусу за облігаціями;
- г) виплата номінальної вартості облігацій та доходу по них у терміни, передбачені умовами емісії облігацій;
- д) всі відповіді вірні.

Тест 3. Якісні критерії кредитоспроможності підприємств оцінюють на основі...

- а) аналізу ситуації підприємства на ринку;
- б) оцінки ефективності менеджменту;
- в) аналізу фінансового стану;
- г) оцінки кредитного забезпечення;
- д) прогнозування Cash -flow.

Тест 4. Предметом іпотеки можуть бути...

- а) земельна ділянка;
- б) транспортні засоби;
- в) цілісний майновий комплекс підприємства;
- г) структурний підрозділ підприємства;
- д) обладнання виробничого призначення.

Тест 5. Комерційний кредит - це...

- а) кредит, який може надаватися у товарній формі;
- б) форма фінансового кредиту;
- в) кредит, який виникає в результаті одержаних авансів у рахунок наступних поставок продукції;
- г) кредит, що може надаватися лише під заставу векселів;
- д) кредитні відносини, які можуть оформлятися векселем.

Тема 7: Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємства

Тест 1. Спосіб реорганізації, за якою одна юридична особа припиняє свою діяльність, а на її базі створюються кілька нових підприємств, оформлених у вигляді самостійних юридичних осіб:

- а) перетворення;
- б) поділ;
- в) злиття;
- г) приєднання;
- д) розукрупнення.

Тест 2. Основний зміст реорганізації полягає в...

- а) повній або частковій зміні власника статутного капіталу юридичної особи;
- б) перереєстрації підприємства;
- в) зміні організаційно-правової форми організації бізнесу;
- г) зміні розміру статутного капіталу;
- д) зміні складу засновників.

Тест 3. Які з наведених характеристик передавального балансу є правильними?

- а) це баланс підприємства, що реорганізується шляхом злиття чи приєднання, на день припинення його діяльності.
- б) це баланс підприємства, що реорганізується шляхом виділення чи поділу, на день припинення його діяльності.
- в) баланс, який складається під час операції аквізиції.
- г) баланс складається за правилами, передбаченими стандартами бухгалтерського обліку.
- д) баланс може мати силу акта приймання-передачі.

Тест 4. Необхідність перереєстрації підприємства виникає, якщо реструктуризація підприємства приводить до змін...

- а) організаційно-правової форми;
- б) місцезнаходження підприємства;
- в) форми власності;
- г) розмірів статутного капіталу;
- д) назви юридичної особи.

Тест 5. Під час реорганізації шляхом виділення...

- а) частина активів і пасивів підприємства, що реорганізується, передається правонаступникові або кільком правонаступникам, які створюються внаслідок реорганізації;
- б) підприємство, що реорганізується, продовжує свою фінансово-господарську діяльність;

в) підприємство, що реорганізується, не втрачає статусу юридичної особи, а лише вносить зміни до установчих документів згідно з чинним законодавством;

г) підприємство, що реорганізується, продовжує свою господарську діяльність, однак втрачає юридичний статус;

д) реорганізоване підприємство повинно перереєструватися.

Тема 8. Фінансове інвестування підприємства

Тест 1. До об'єктів фінансових інвестиційних вкладень відносять:

- а) придбання корпоративних прав інших підприємств;
- б) вкладення в нематеріальні активи;
- в) модернізація основних засобів;
- г) придбання торгової марки;
- д) всі відповіді вірні.

Тест 2. Показник, який відповідає мінімальній ставці рентабельності, за якої пріоритет може надаватися альтернативним вкладенням на ринку:

- а) реальна ставка;
- б) норма прибутковості;
- в) ставка дохідності;
- г) ефективна ставка;
- д) номінальна ставка.

Тест 3. До основних цілей здійснення довгострокових фінансових інвестицій підприємств належать...

- а) одержання прибутку;
- б) створення концернів;
- в) ліквідація конкурента;
- г) створення ліквідних резервів;
- д) формування стратегічних запасів сировини.

Тест 4. У разі оцінки доцільності фінансових інвестицій за методом дисконтування Cash-flow використовуються такі показники:

- а) інвестиційний Cash-flow емітента;
- б) операційний Cash-flow емітента;
- в) чистий грошовий потік (Cash-flow) від здійснення інвестиції;
- г) собівартість інвестиції;
- д) ставка дисконтування.

Тест 5. Метод оцінки фінансових інвестицій за справедливою вартістю застосовується до таких видів інвестицій:

- а) інвестиції, що поступово амортизуються інвестором;
- б) фінансові інвестиції в асоційовані підприємства;
- в) фінансові інвестиції, утримувані підприємством до їх погашення;
- г) фінансові інвестиції в дочірні підприємства;
- д) інвестиції, вартість яких достовірно визначити досить легко.

Тема 9: Оцінювання вартості підприємства

Тест 1. Вартість бізнесу – це:

- а) сума всіх активів підприємства;
- б) вартість діючого підприємства;
- в) сума пасивів підприємства;
- г) вартість майна підприємства;
- д) всі відповіді вірні.

Тест 2. Ринковий підхід до оцінки вартості підприємства включає наступні методи:

- а) метод розрахунку чистих активів та метод ліквідаційної вартості;
- б) метод порівняння транзакцій та метод дисконтування грошових потоків;
- в) метод зіставлення мультиплікаторів та метод дисконтування грошових потоків ;
- г) метод зіставлення мультиплікаторів та метод порівняння транзакцій;
- д) метод капіталізації доходів та метод зіставлення мультиплікаторів.

Тест 3. Які методичні підходи до оцінки вартості підприємства використовуються:

- а) дохідний та витратний;
- б) дохідний, витратний та збитковий;
- в) ринковий, дохідний та збитковий;
- г) ринковий, дохідний та витратний;
- д) дохідний та збитковий.

Тест 4. У рамках дохідного підходу до оцінки вартості підприємства розрізняють такі методи:

- а) метод дисконтування грошових потоків;
- б) метод порівняння транзакцій;
- в) оцінка бізнесу за ринковою ціною акцій;
- г) метод капіталізації доходів;
- д) метод витрат.

Тест 5. При оцінці вартості підприємства за методом дисконтування грошових потоків враховуються такі основні позиції:

- а) структура активів підприємства;
- б) середньозважена вартість капіталу;

- в) залишкова вартість підприємства у постпрогнозний період;
- г) балансова вартість майнових активів;
- д) ставка капіталізації.

Тема 10: Фінансова діяльність підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин

Тест 1. У практиці фінансової діяльності підприємств використовують такі основні способи здійснення розрахунків у рамках зовнішньоекономічних операцій:

- а) факторинг;
- б) документарний акредитив;
- в) пластикові картки;
- г) документарне інкасо;
- д) кредитні картки.

Тест 2. Для експортера рекомендуються такі форми розрахунків:

- а) документарний акредитив;
- б) документарне інкасо;
- в) безвідзивний документарний акредитив;
- г) документарне інкасо (з гарантією);
- д) всі відповіді вірні.

Тест 3. Правовий режим для іноземних суб'єктів господарської діяльності, згідно з яким іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж суб'єкти господарської діяльності України – це:

- а) спеціальний режим;
- б) національний режим;
- в) режим найбільшого сприяння;
- г) преференційний режим;
- д) антидемпінговий режим.

Тест 4. До основних форм зустрічної торгівлі між резидентами та нерезидентами можна віднести:

- а) бартерні операції;
- б) інкасо;
- в) промислова кооперація;
- г) консигнація;
- д) форфейтинг.

Тест 5. Правила ІНКОТЕРМС характеризують:

а) правила здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності;

- б) міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів;
- в) основні ризики у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- г) правила митного оформлення товарів;
- д) правила заповнення митної декларації.

Тема 11: Фінансовий контролінг на підприємстві

Тест 1. Метою фінансового контролінгу є:

- а) максимізація прибутку та мінімізація ризиків;
- б) збереження платоспроможності підприємства;
- в) збереження ліквідності підприємства;
- г) всі відповіді вірні.

Тест 2. Маржинальний прибуток - це...

- а) те саме, що й звичайний прибуток підприємства до оподаткування;
- б) показник, який характеризує частину чистої виручки, що спрямовується на покриття умовно змінних витрат;
- в) прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після оподаткування;
- г) прибуток від інвестицій за безризиковою процентною ставкою;
- д) показник, який характеризує частину виручки, що спрямовується на заміщення умовно постійних витрат і формування прибутку від реалізації.

Тест 3. Основні функції контролінгу - це...

- а) залучення капіталу;
- б) інформаційне забезпечення та планування;
- в) контроль та координація;
- г) управління кредиторською та дебіторською заборгованістю;
- д) управління грошовими потоками.

Тест 4. Система раннього попередження та реагування включає...

- а) визначення індикаторів раннього попередження;
- б) розрахунок граничних значень індикаторів і безпечних інтервалів їх зміни;
- в) бенчмаркінг;
- г) бюджетний контроль;
- д) бюджетування.

Тест 5. Дискримінантний аналіз...

- а) може бути однофакторним і багатфакторним;
- б) є методом прогнозування фінансових результатів;
- в) використовується в процесі прогнозування банкрутства;
- г) використовується при розрахунку точки беззбитковості;
- д) є складовою ABC-аналізу.

5. МЕТОДИЧНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Учбовим планом підготовки фахівців передбачається виконання по даному курсу письмової контрольної роботи, що є однією з форм перевірки засвоєння студентами знань.

Контрольна робота виконується студентом самостійно, у міжсесійний період і здається на перевірку викладачу за два тижні до початку сесії. Студент повинен показати знання теорії, тобто розкрити сутність, зміст, значення розглядуваних категорій і вміння використовувати набуті знання при вирішенні практичних завдань.

Контрольна робота виконується у відповідності з варіантом, який закріплюється за студентом індивідуально. Номер варіанту відповідає останній цифрі номеру залікової книжки студента (наприклад, номер залікової книжки 97625 – варіант 5).

Контрольна робота включає чотири теоретичних питання і одне практичне завдання (таблиця 1).

Таблиця 1.

Варіанти контрольної роботи

Номер питання	Варіант																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
2	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
3	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
4	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
Практичне завдання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

Відповіді на поставлені питання повинні бути повними, що потребує використання різних джерел, посилання на них.

Після розкриття теоретичних питань і вирішення практичного завдання необхідно вказати використану літературу при виконанні контрольної роботи.

Контрольна робота виконується в письмовій або друкованій формі. Обсяг контрольної роботи – 15 – 20 сторінок.

Контрольна робота повинна відповідати таким вимогам:

- повнота відповідей на поставлені питання;
- логічність, чіткість викладання матеріалу;
- вміння узагальнювати інформацію, отриману з літературних джерел;
- вміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань;
- правильне вирішення задач з наведенням необхідних пояснень;
- аргументованість висновків.

Якщо контрольна робота відповідає цим вимогам, викладач після співбесіди зі студентом зараховує контрольну роботу. Якщо в роботі є певні недоліки, вона повертається на доопрацювання. Після захисту контрольної роботи студент допускається до заліку.

Питання контрольних робіт

1. Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.
2. Організація фінансової діяльності підприємств.
3. Державне регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.
4. Форми фінансування фінансової діяльності суб'єктів господарювання.
5. Критерії прийняття фінансових рішень.
6. Теоретичні джерела фінансової діяльності суб'єктів господарювання.
7. Критерії прийняття рішення про вибір правової форми організації бізнесу.
8. Фінансова діяльність приватних підприємств.
9. Фінансова діяльність товариств з обмеженою відповідальністю.
10. Фінансова діяльність акціонерних товариств.
11. Фінансова діяльність командитних і повних товариств.
12. Фінансова діяльність державних і казенних підприємств.
13. Власний капітал, його функції та складові.
14. Статутний капітал і корпоративні права.
15. Резервний капітал.
16. Збільшення статутного капіталу.
17. Зменшення статутного капіталу.
18. Класифікація внутрішніх джерел фінансування підприємства.
19. Самофінансування підприємств.
20. Забезпечення майбутніх витрат і платежів.
21. Зміст, значення та основні завдання дивідендної політики.
22. Теорії в галузі дивідендної політики.
23. Фактори дивідендної політики.
24. Порядок нарахування дивідендів.
25. Форми виплати дивідендів.
26. Інструменти дивідендної політики.
27. Методи нарахування дивідендів.
28. Ефективність дивідендної політики.
29. Позиковий капітал підприємства.
30. Практична робота із залучення банківських кредитів.
31. Кредитоспроможність підприємства.
32. Кредитне забезпечення.
33. Облігації підприємств.
34. Види облігацій та їх параметри.

35. Емісія облігацій.
36. Погашення облігацій підприємств.
37. Комерційні кредити.
38. Факторинг.
39. Кредити в іноземній валюті.
40. Облігації з нульовим купоном.
41. Конвертовані облігації.
42. Довгострокові і короткострокові банківські кредити.
43. Сутність та передумови проведення реорганізації.
44. Види реорганізації підприємств: загальна характеристика.
45. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємств.
46. Фінансовий механізм розукрупнення підприємств.
47. Перетворення як особлива форма реорганізації підприємств.
48. Зміст та порядок складання реорганізаційної угоди.
49. Передавальний та роздільний баланси.
50. Сутність та види фінансових інвестицій підприємств.
51. Довгострокові фінансові інвестиції.
52. Поточні фінансові інвестиції.
53. Вкладення в боргові цінні папери.
54. Оцінка доцільності фінансових інвестицій.
55. Методи оцінки фінансових інвестицій при відображенні їх у фінансовій звітності.
56. Економічна сутність оцінки вартості підприємств.
57. Необхідність, завдання та принципи оцінки вартості підприємства.
58. Вартість підприємства.
59. Методичні підходи до оцінки вартості підприємства.
60. Методи, засновані на оцінці потенційних грошових потоків підприємства.
61. Ринковий підхід в оцінці вартості підприємства.
62. Практична робота з оцінки вартості підприємства.
63. Компетенції фінансових служб у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств.
64. Види зовнішньоекономічних операцій.
65. Зовнішньоекономічні ризики.
66. Розрахунки при здійсненні зовнішньоекономічних операцій.
67. Факторинг як спосіб кредитування зовнішньоекономічних операцій.
68. Митне оформлення зовнішньоекономічних операцій.
69. Сутність, необхідність та основні завдання фінансового контролінгу.
70. Зміст та функції фінансового контролінгу.
71. Стратегічний та оперативний фінансовий контролінг.
72. Координація як центральна функція контролінгу.
73. Внутрішній аудит, консалтинг та методичне забезпечення в системі функцій контролінгу.
74. Система раннього попередження та реагування.

75. Дискримінантний аналіз.
76. Методи фінансового контролінгу.
77. Бюджетування як функція фінансового контролінгу.
78. Визначення потреби підприємства в капіталі.
79. Правила фінансування підприємств.
80. Оптимізація структури капіталу та ефект фінансового левериджу.

Практичні завдання до виконання контрольних робіт

Практичне завдання № 1

Визначити обсяги вхідних грошових потоків на підприємстві в рамках фінансової та інвестиційної діяльності (окремо), якщо відомо такі дані:

1. Підприємство отримало кредит у сумі 50 тис. грн.
2. У результаті емісії звичайних акцій на підприємство надійшло 100 тис. грн., у т.ч. спрямовано на збільшення статутного капіталу – 80 тис. грн., на збільшення додаткового капіталу – 20 тис. грн.
3. Обсяг виручки від реалізації продукції становив 350 тис. грн., в т.ч. ПДВ.
4. Підприємство отримало дивіденди від володіння корпоративними правами іншого підприємства – 20 тис. грн.
5. Підприємство продало облігації внутрішньої державної позики – 40 тис. грн.

Практичне завдання № 2

Прийнято рішення про заснування публічного акціонерного товариства. Засновниками була організована відкрита підписка на акції, результати якої характеризуються такими даними:

- номінальна вартість акцій – 20 грн; курс емісії – 110%;
- кількість акцій, які підлягають розміщенню, – 10 000 шт.;
- накладні затрати, пов'язані із заснуванням підприємства, – 10000 грн;
- на момент скликання установчих зборів АТ всі акції були сплачені за ціною емісії.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного акціонерного товариства.

Практичне завдання № 3

Трьома фізичними особами (А, Б і В) прийнято рішення про заснування товариства з обмеженою відповідальністю. Формування стартового капіталу ТОВ характеризується такими даними:

- зазначена в установчих документах відносна частка окремих учасників у статутному капіталі становить: А – 40 %; Б – 35 %; В – 25%;
- на момент реєстрації ТОВ учасник В вніс 44 тис. грн., що становить 110 % його частки в статутному капіталі; учасник А – 50 тис. грн., учасник Б – 60 тис. грн.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного ТОВ.

Практичне завдання № 4

Трьома фізичними особами (А, Б і В) прийнято рішення про заснування товариства з обмеженою відповідальністю. Формування стартового капіталу ТОВ характеризується такими даними:

- зазначена в установчих документах частка окремих учасників у статутному капіталі становить: А – 50 %; Б – 30 %; В – 20 %;
- на момент реєстрації ТОВ учасник А вніс 20 тис. грн., що становить 40 % його частки в статутному капіталі; учасник Б – 50 тис. грн., а учасник В – 15 тис. грн.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного ТОВ.

Практичне завдання № 5

Фінансову діяльність підприємства протягом звітного року характеризують такі дані:

- здійснено розміщення корпоративних прав за курсом 120 %;
- номінальна вартість емісії – 100 тис. грн.;
- чистий прибуток підприємства – 50 тис. грн.;
- 60% чистого прибутку спрямовано на виплату дивідендів;
- 20% чистого прибутку використано на поповнення резервного капіталу;
- підприємство отримало на безоплатній основі необоротні активи первісною вартістю 30 тис. грн.

Розрахувати приріст власного капіталу підприємства за звітний період у розрізі окремих статей.

Практичне завдання № 6

Використовуючи дані, наведені в таблиці 2, розрахувати балансовий і капіталізований курси акцій підприємства, якщо середньорічна сума прибутку становить 50 тис. грн., а ставка капіталізації – 10 %. Зробити висновки.

Таблиця 2.
(тис. грн.)

Актив		Пасив	
Необоротні активи	600	Статутний капітал	350
Оборотні активи	400	Додатковий вкладений капітал	100
		Інший додатковий капітал	140
		Нерозподілений прибуток	110
		Вилучений капітал	(100)
		Зобов'язання	400
Баланс	1000	Баланс	1000

Практичне завдання № 7

Визначити Cash-flow від операційної діяльності підприємства за звітний період непрямим методом за таких даних:

1. Чистий прибуток від операційної діяльності – 100 тис. грн.
2. Надходження від емісії акцій становлять 250 тис. грн., у т. ч. на збільшення статутного капіталу було спрямовано 200 тис. грн.
3. Надходження від емісії облігацій – 50 тис. грн.
4. Підприємство нарахувало дивідендів на суму 40 тис. грн.
5. Собівартість реалізованої продукції – 800 тис. грн., у т. ч. амортизація нематеріальних активів – 20 тис. грн.
6. Сума збільшення операційних оборотних активів 15 тис. грн.

Практичне завдання № 8

Визначити Cash-flow від операційної діяльності підприємства за звітний період прямим методом за таких даних:

1. Чиста виручка від реалізації продукції – 1000 тис. грн.
2. Надходження від емісії акцій становлять 250 тис. грн., у т. ч. на збільшення статутного капіталу було спрямовано 200 тис. грн.
3. Підприємство нарахувало дивідендів на суму 40 тис. грн.
4. Витрати на виробництво реалізованої продукції, пов'язані з виплатою грошових коштів, – 700 тис. грн.
5. Сплачено проценти за користування позичками 15 тис. грн.
6. Сплачено податок на прибуток від операційної діяльності – 90 тис. грн.
7. Амортизаційні відрахування – 10 тис. грн.

Практичне завдання № 9

Визначити Cash-flow від фінансової діяльності підприємства за звітний період за таких даних:

1. Звичайний прибуток підприємства до оподаткування – 100 тис. грн.
2. Надходження від емісії акцій становлять 250 тис. грн., у т. ч. на збільшення статутного капіталу було спрямовано 200 тис. грн.
3. Надходження від емісії облігацій – 50 тис. грн.
4. Підприємство нарахувало дивідендів на суму 40 тис. грн.
5. Собівартість реалізованої продукції – 800 тис. грн., у т. ч. амортизація основних засобів – 20 тис. грн.

Практичне завдання № 10

Визначити Cash-flow від інвестиційної діяльності підприємства за звітний період за таких даних:

1. Грошові надходження від продажу акцій інших підприємств – 50 тис. грн.

2. Надходження від емісії акцій становлять 250 тис. грн., у т. ч. на збільшення статутного капіталу було спрямовано 200 тис. грн.
3. Надходження від емісії облігацій – 60 тис. грн.
4. Підприємство нарахувало та виплатило дивідендів на суму 40 тис. грн.
5. Собівартість реалізованої продукції – 800 тис. грн., у т. ч. амортизація основних засобів – 20 тис. грн.
6. Кошти, спрямовані на придбання основних засобів, – 70 тис. грн.

Практичне завдання № 11

Визначити Free Cash-flow (перед фінансуванням), використовуючи такі показники:

1. Величина операційного Cash-flow – 100 тис. грн.
2. Надходження від емісії облігацій – 60 тис. грн.
3. Підприємство нарахувало та виплатило дивідендів на суму 40 тис. грн.
4. Грошові надходження від продажу акцій інших підприємств – 50 тис. грн.
5. Кошти, спрямовані на придбання основних засобів, – 70 тис. грн.
6. Амортизаційні відрахування – 10 тис. грн.

Практичне завдання № 12

Визначити чисту суму дивідендів, яку держить акціонер, що володіє пакетом акцій у 10% статутного капіталу акціонерного товариства, за наявності таких даних:

1. Статутний капітал АТ – 100 тис. грн. (5000 акцій номінальною вартістю 20 грн.).
2. Власний капітал АТ – 250 тис. грн.
3. Податок на прибуток підприємства – 30 тис. грн.
4. Маса дивіденду – 50 тис. грн.

Практичне завдання № 13

Емісія облігацій підприємств характеризується такими параметрами:

- курс емісії облігацій — 85 %;
- курс погашення облігацій — 100 %;
- номінальна процентна ставка — 10 %;
- період обігу облігацій — 10 років.

Розрахувати ефективну ставку процента, якщо:

- а) погашення облігацій здійснюватиметься в кінці періоду їх обігу;
- б) погашення облігацій здійснюватиметься щорічно рівними частинами.

Практичне завдання № 14

Статутний капітал акціонерного товариства становить 4 млн. грн.

(номінальна вартість однієї акції 50 грн); сума збільшення капіталу дорівнює 1млн. грн.; біржовий курс старих акцій - 100 грн.; курс емісії нових акцій - 60 грн. Який буде середній курс акцій після емісії?

Практичне завдання № 15

Прийнято рішення про реорганізацію АТ «Х» шляхом приєднання його до акціонерного товариства «У». Співвідношення, з яким робиться обмін корпоративних прав при приєднанні, становить 5 : 3, тобто 5 акцій АТ «Х» обмінюються на 3 акції АТ «У». Кількість акцій АТ «Х», які перебувають у обігу, дорівнює 10 тис. шт. (номінал акцій 50 грн.); АТ «У» – 16 тис. шт. (номінал 50 грн.). Розрахувати суму збільшення статутного капіталу АТ «У» для того, щоб наділити корпоративними правами акціонерів АТ «Х» згідно із заданими пропорціями.

Практичне завдання № 16

Підприємство виготовляє один вид продукції по ціні 700 грн./од. Змінні витрати на одиницю продукції складають 660 грн. Постійні витрати за рік – 840 тис.грн. В результаті збільшення накладних витрат загальні постійні витрати збільшились на 8%. Визначити, яким чином збільшення постійних витрат вплине на величину критичного обсягу виробництва продукції.

Практичне завдання № 17

Підприємство А в січні звітнього року придбало частку в 30 % у статутному капіталі підприємства Б за розрахунковим балансовим курсом корпоративних прав. Статутний капітал підприємства Б на момент придбання частки становив 1 млн. грн., додатковий капітал – 200 тис. грн., резервний капітал – 250 тис. грн., нерозподілений прибуток – 150 тис. грн. За звітний рік власний капітал інвестованого підприємства зріс у цілому на 10 %, а статутний капітал не змінився. Використовуючи метод участі в капіталі, обчислити вартість фінансової інвестиції на початок року, наступного за звітним.

Практичне завдання № 18

1. Необоротні активи підприємства становлять 600 тис. грн.
2. Короткострокові активи –700 тис. грн.
3. Власний капітал –400 тис. грн.
4. Довгострокові зобов'язання – 350 тис. грн.
5. Поточні зобов'язання – 550 тис. грн.

Перевірити рівень виконання підприємством умов золотого правила фінансування. Розрахувати робочий капітал підприємства та зробити висновки.

Практичне завдання № 19

Розрахувати основні показники, що характеризують структуру капіталу підприємства, за таких даних (станом на кінець звітного періоду), тис. грн.:

1. Статутний капітал – 500.
2. Додатковий капітал – 100.
3. Чистий прибуток – 200.
4. Нерозподілений прибуток – 150.
5. Валюта балансу – 2000.

Практичне завдання № 20

Підприємство придбало на фондовій біржі 2000 акцій за ринковим курсом 150 %; номінальна вартість однієї акції становить 20 грн. Витрати, пов'язані з оформленням операції, дорівнювали 200 грн (без ПДВ). Розрахувати вартість фінансової інвестиції, яка буде відображена в балансі.

6. ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА”

1. Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.
2. Організація фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.
3. Форми фінансування діяльності суб'єктів підприємництва.
4. Критерії прийняття фінансових рішень.
5. Теоретичне забезпечення фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.
6. Критерії прийняття рішення про вибір правової форми організації бізнесу.
7. Особливості фінансової діяльності приватних підприємств.
8. Фінансова діяльність акціонерних товариств.
9. Особливості фінансової діяльності товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.
10. Фінансова діяльність повних і командитних товариств.
11. Фінансова діяльність державних підприємств.
12. Фінансова діяльність кооперативів.
13. Власний капітал підприємства, його функції та складові.
14. Статутний капітал і корпоративні права підприємства.
15. Основні цілі та передумови збільшення статутного капіталу.
16. Методи та джерела збільшення статутного капіталу.
17. Зменшення статутного капіталу підприємства.
18. Резервний капітал підприємства, його види та джерела формування.
19. Класифікація внутрішніх джерел фінансування підприємства.
20. Самофінансування підприємства.
21. Принципи самофінансування підприємств.
22. Забезпечення майбутніх витрат і платежів як внутрішнє джерело фінансування.
23. Чистий грошовий потік (Cash-flow) як індикатор фінансування підприємств за рахунок внутрішніх джерел.
24. Зміст, значення та основні завдання дивідендної політики
25. Фактори, що впливають на дивідендну політику підприємства
26. Методи нарахування дивідендів.
27. Форми виплати дивідендів.
28. Процедура та порядок виплати дивідендів.
29. Оцінка ефективності дивідендної політики підприємства.
30. Форми зовнішнього фінансування суб'єктів підприємництва.
31. Банківське кредитування суб'єктів підприємництва.
32. Залучення фінансових ресурсів підприємства шляхом випуску облігацій.
33. Комерційні кредити підприємств.
34. Особливості проведення операцій факторингу.
35. Реорганізація як специфічний напрям фінансової діяльності підприємства.
36. Сутність та основні завдання реорганізації, спрямованої на укрупнення підприємства.
37. Реорганізація підприємства, спрямована на його розукрупнення.

38. Перетворення як особлива форма реорганізації підприємства.
39. Сутність та види фінансових інвестицій підприємства.
40. Довгострокові фінансові інвестиції.
41. Поточні фінансові інвестиції.
42. Оцінка доцільності вкладень в інвестиції з фіксованою ставкою дохідності.
43. Оцінка доцільності фінансових інвестицій у корпоративні права.
44. Сутність та принципи оцінювання вартості підприємства.
45. Вартість капіталу підприємства.
46. Дохідний підхід до оцінювання вартості підприємства.
47. Майновий підхід до оцінювання вартості підприємства.
48. Оцінювання вартості підприємства на основі ринкового підходу.
49. Етапи організації процедури оцінювання вартості підприємства.
50. Суть зовнішньоекономічної діяльності, принципи та види.
51. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та методи їх нейтралізації.
52. Особливості проведення розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності.
53. Форфейтинг як спосіб фінансування зовнішньоекономічних операцій.
54. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
55. Сутність та основні завдання фінансового контролінгу.
56. Стратегічний фінансовий контролінг.
57. Оперативний фінансовий контролінг
58. Формування та реалізація на підприємстві системи раннього попередження та реагування.
59. Методи фінансового контролінгу.
60. Організація й інформаційне забезпечення фінансового контролінгу.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ’ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА”

Одним із важливих засобів підвищення ефективності навчального процесу є створення регулярної, активної, стимулюючої системи навчальної роботи студентів. Ця стимулююча система проявляється у застосуванні різних видів контролю. Контроль за виконанням студентами навчального плану з курсу "Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва", за рівнем отриманих ними знань, набутих навичок й умінь здійснюється за допомогою форм поточного, рубіжного і підсумкового контролю.

1. *Поточний контроль* здійснюється у ході повсякденної роботи студентів під час проведення семінарських (практичних) занять та інших форм контролю і має на меті перевірку рівня знань студента. Такий вид контролю стимулює у студентів прагнення до систематичної самостійної роботи, виконання практичних завдань, підвищення інтересу до навчальної дисципліни, формування почуття відповідальності за результати навчання.

Поточний контроль знань студентів проводиться за такими формами:

а) *під час семінарських (практичних) занять*:

- опитування знань студентів з теоретичного матеріалу — 0; 1; 2; 3 бали;
- оперативний письмовий контроль (тестування) — 0; 1; 2 бали;
- змістовні доповнення при обговоренні питань семінарів – 1 бал;
- виконання завдань у формі розв’язання задач за темою – 0; 1; 2; 3 бали;
- письмова рубіжна контрольна робота – 8 балів;

б) *за результатами виконання завдань самостійного опрацювання*:

- підготовка та презентація реферату — 4 бали;
- підготовка міні-лекції з проблемних питань — 4 бали;
- експертна оцінка з проблемних питань — 5 балів;
- виконання індивідуальних науково-дослідних завдань – 10 балів.

2. *Рубіжний контроль* є підсумком певного етапу вивчення дисципліни. Його мета – виявлення проміжних результатів засвоєння студентами змісту навчальної дисципліни. Рубіжний контроль проводиться у вигляді письмової контрольної роботи, яка оцінюється за 8-бальною шкалою і містить такі завдання: теоретичні питання – 2 бали; тестове завдання – 1 бал; задача – 3 бали.

Результати рубіжного контролю додаються до суми балів, набраних студентами під час відвіданих занять і виконаної самостійної роботи.

3. *Підсумковий контроль* застосовується для перевірки успішності знань студентів після завершення вивчення навчальної дисципліни і здійснюється у формі семестрового контролю, який проводиться у вигляді заліку з дисципліни в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою. Підставою для підсумкового заліку є поточна успішність за результатами всіх форм контролю.

Критерії оцінки заліку:

- “зараховано” – студент має стійкі знання про основні поняття дисципліни, може сформулювати взаємозв’язки між поняттями.

- “незараховано” – студент має значні пропуски в знаннях, не може сформулювати взаємозв’язки між поняттями, що вивчаються в курсі, не має уявлення про більшість основних понять дисципліни, що вивчається.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

8. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Господарський кодекс України від 16.01. 2003р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Цивільний кодекс України від 16.01. 2003р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Закон України "Про акціонерні товариства" від 17.09. 2008р. № 514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 30.06. 1999р. № 784-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Закон України "Про господарські товариства" від 19.09. 1991р. № 1576-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02. 2006р. № 3480-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Закон України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" від 12.07. 2001р. № 2658-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04. 1991р. №959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02. 2013р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
12. Квасницька Р. С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : навч. посіб. / Р. С. Квасницька. – Львів : Магнолія 2006, 2013. – 631 с.
13. Копилюк О. І. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. / О. І. Копилюк, А. М. Штангрет. – Київ. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
14. Кравчук О. М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : навч. посіб. / О. М. Кравчук, В. П. Лещук. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 504 с.
15. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / О. О. Терещенко. - К. : КНЕУ, 2003. - 554 с.
16. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2000. – 412 с.
17. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: підручник / Л. О. Омелянович, О. В. Чайковська, Г. Є. Долматова та ін.: за ред. Л. О. Омелянович. – 3- те вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2011 – 231 с.

18. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін., кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 7-ме вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2008 – 552 с.
19. Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / Г. І. Філіна. - К. : ЦУЛ, 2007. - 320 с.
20. Фінансова діяльність підприємств : навч. посіб. / [В. І. Аранчій, В. Д. Чумак, О. Ю. Смоленська, Л. В. Черненко]. - К. : Професіонал, 2004. – 240 с.
21. Фінансова діяльність підприємства : підручник / [О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова]. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Либідь, 2002. - 384 с.
22. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / [О. О. Терещенко, Я. І. Невмержицький, А. П. Куліш та ін.]; за заг. ред. О. О. Терещенка. - К. : КНЕУ, 2006. - 312 с.
23. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 720 с.
24. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / В. О. Василенко. – Київ. : ЦУЛ, 2003. – 504 с.
25. Герасимчук З. В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович. - 2-ге вид., перероб. і доп. – Луцьк. : Надстир'я, 2007. - 412 с.
26. Дідківський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / М. І. Дідківський. - К. : Знання, 2006. - 463 с.
27. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 3-тє вид., випр. та доп. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 587 с.
28. Іванюта С. М. Антикризове управління : навч. посіб./ С. М. Іванюта. – К. : ЦУЛ, 2007. – 288 с.
29. Колісник М. К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством : навч. посіб. / М. К. Колісник, П. Г. Ільчук, П. І. Віблій. – К. : Кондор, 2007. – 272 с.
30. Коріньєв В. Л. Цінова політика підприємства / В. Л. Коріньєв. – К. : КНЕУ, 2001. – 257 с.
31. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством : навч. посіб./ І. В. Кривов'язюк. – К. : Кондор, 2008. – 365 с.
32. Лігоненко Л. О. Дивідендна політика підприємства : навч. посіб. / Л. О. Лігоненко. – К. : Київський державний торговельно-економічний університет, 2000. - 67 с.
33. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства / В. О. Мец. – К. : Вища школа, 2003. – 278 с.
34. Папков В. А. Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства : навч. посіб. / В. А. Папков, С. Я. Єлецьких, Н. М. Михайличенко – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 112 с.
35. Пасічник В. Г. Планування змін та реструктуризація підприємств / В. Г. Пасічник. – К. : Вид-во Європейського університету, 2006. – 149 с.

36. Планування діяльності підприємства : навч. посібник / За ред. О. М. Свінцицької. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Кондор, 2009. – 264 с.
37. Портфельне інвестування : навч. посіб. / [А. А. Пересада, О. Г. Шевченко, Ю. М. Коваленко, С. В. Урванцева]. - К. : КНЕУ, 2004.- 408 с.
38. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с.
39. Сухарева Л. А. Контролінг – основа управління бизнесом /Л. А. Сухарева. – Киев. : Эльга Ника-Центр, 2002. – 208 с.
40. Тормоса Ю. Г. Ціни та цінова політика : навч. посіб. / Ю. Г. Тормоса. – К. : КНЕУ, 2001. – 122 с.
41. Фінансовий менеджмент : підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2005 – 536 с.
42. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 565 с.
43. Цигилик І. І. Контролінг : навч. посіб. у схемах і таблицях / І. І. Цигилик. - К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 74 с.
44. Череп А. В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: підручник / А. В. Череп. – К. : Кондор, 2006. – 380 с.
45. Шепітко Г. Ф. Контролінг: посібник для студентів економічних спеціальностей / Г. Ф. Шепітко. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2005. – 136 с.

